

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra Občanského práva

Diplomová práce
Vývoj právní úpravy v pojišťovnictví od vzniku ČR

Zpracovala: Michaela Černá
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Milan Hradec, Dr.
V Plzni 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra občanského práva

Diplomová práce
Vývoj právní úpravy v pojišťovnictví od vzniku ČR
Michaela Černá

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: Mgr. Milan Hradec, Dr.

Katedra občanského práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Vývoj právní úpravy v pojišťovnictví od vzniku ČR zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 28. března 2013

.....
Michaela Černá

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu Dr. Hradci za vedení a podporu, odbornou pomoc, užitečné komentáře a připomínky při zpracování mé diplomové práce. Dále bych také chtěla poděkovat celé své rodině, která mne po celou dobu studia podporovala. Děkuji.

Michaela Černá

Obsah:

1	Úvod	1
2	Pojišťovnictví	3
2.1	Pojem pojišťovnictví	3
2.2	Pojem pojištění	4
2.3	Formy pojištění	4
2.3.1	Pojištění zákonné	4
2.3.2	Smluvní pojištění	5
2.3.3	Veřejné pojištění	8
3	Historie právní úpravy pojišťovnictví	13
3.1	Historie pojišťovnictví obecně	13
3.2	Pojišťovnictví v Habsburské monarchii	16
3.3	Pojišťovnictví v Československu v období 1918-1945	19
3.4	Pojišťovnictví v Československu v období od roku 1945-1992	20
4	Právní úprava pojišťovnictví od vzniku ČR	24
4.1	Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti provozu vozidla	32
4.2	Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě	35
4.2.1	Škodové pojištění	40
4.2.2	Obnosové pojištění	43
4.3	Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech	44
4.4	Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví	48
4.4.1	Životní pojištění	51
4.4.2	Neživotní pojištění	52
5	Změny v právní úpravě pojišťovnictví, které přinese zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník	53
5.1	Příprava novely zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích	59
5.2	Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců	61
6	Závěr	64
	Cizojazyčné resumé	66
	Použitá literatura	67

1 Úvod

Pojišťovnictví nás provází celým naším životem. Dá se říci, že již v okamžiku narození se stáváme součástí tohoto oboru. A po celý náš život se budeme s pojištěním setkávat. Ať už ve formě pojištění, která nám přímo zákon nařizuje uzavřít. Nebo ve formě dobrovolných pojištění, kterými kryjeme rizika vzniklých škod, které nastanou v důsledku neočekávaného, ale však předvídaného rizika.

Já osobně mám k tomuto oboru velmi blízko již od útlého dětství, neboť oba moji rodiče v pojišťovnictví pracují celý život. Začátky mého vztahu k pojišťovnictví byly takové, že namísto toho abych si hrála na princezny či učitelky, chodila jsem s pojišťovací brašnou a pojišťovala všechny plyšové hračky v okolí. Postupem doby jsem se začala o pojišťovnictví více zajímat. Zjistila jsem, že je všude kolem nás. Můj otec je jednatelem makléřské firmy, proto jsem se s tímto oborem začala setkávat i v praxi a mnohem více se o něj zajímat. Při výběru tématu diplomové práce bylo proto jasné, že si zvolím obor pojišťovnictví.

Tématem diplomové práce je Vývoj právní úpravy v pojišťovnictví od vzniku ČR. Toto téma mne zaujalo z toho důvodu, že se po ukončení studia chci pojišťovnictví věnovat a myslím, že poznatky, které získám během zpracování této práce, se mi budou v budoucnu velmi hodit. Získám ucelený pohled na kompletní právní úpravu v oboru pojišťovnictví a díky tomu pro mne bude má budoucí práce snazší.

Svoji práci jsem rozdělila do čtyř kapitol. V první části nastiňuji základní informace o pojišťovnictví a pojištění, jeho členění a základní formy pojištění v České republice. Ve třetí kapitole seznamuji s vývojem pojišťovnictví obecně ve světě s jeho počátky a formami. V dalších podkapitolách této části se zaměřuji na historický vývoj právní úpravy pojišťovnictví na našem území. Tyto dvě kapitoly slouží, jako kapitoly okrajové, které pomůžou lépe pochopit a zasvěcují do hlavního problému, kterého se práce týká. Ve čtvrté kapitole popisují chronologický vývoj právní úpravy

v České republice od roku 1993. Nejdůležitějším právním předpisům se v podkapitolách práce věnuje konkrétněji. Pátá kapitola již hledí do budoucnosti a věnuje se právní úpravě nadcházející, jenž bude účinná od roku 2014. Tedy novému občanskému zákoníku, který zásadním způsobem mění právní úpravu v tomto oboru. Dále se v této části práce zaměřuji na chystanou novelu zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí. Samozřejmě se budu věnovat i kontroverznímu zákonu o úrazovém pojištění zaměstnanců.

Cílem práce je seznámit s nejdůležitějšími mezníky v pojišťovnictví, s důrazem na právní úpravu. Přiblížit její vývoj a poukázat na změny, které se v průběhu let udály. Zaměřím se jak na historii, která pomůže lépe pochopit vývoj a bez které by nebylo z čeho vycházet, tak na současnost a rozeberu stávající právní úpravu a situaci na našem území. A v neposlední řadě je cílem práce nastínit budoucnost a již jisté změny, které nás v oboru pojišťovnictví a jeho právní úpravy čekají.

2 Pojišťovnictví

2.1 Pojem pojišťovnictví

Vymezení pojmu pojišťovnictví je složité. V našem právním řádu se pojmu používá, ale není vymezen v žádném právním předpise. „*Pojišťovnictví lze vymežit jako specifické odvětví ekonomiky, které zabezpečuje finanční eliminaci rizik ovlivňujících činnost lidí. Představuje systém a pravidla provozování činností spadajících do tohoto odvětví, a to včetně podmínek provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti*“.¹ Pojišťovnictví chápeme jako odvětví moderní ekonomiky, které je zaměřené na tvorbu pojistných rezerv, jejich správu a užití. Pojišťovnictví zahrnuje všechny pojistitele, zajistitele a zprostředkovatele pojištění, případně další subjekty v daném státu nebo regionu. Je součástí finanční a úvěrové soustavy, je speciálním odvětvím peněžních služeb, které poskytuje občanům, podnikatelům a společnostem. Pojišťovnictví, je tedy odvětví ekonomiky, které se zabývá pojišťovací činností. Pojišťovací činností se rozumí dojednávání a zprostředkovávání pojištění, jeho správa a poskytování pojistných plnění. V zahraničí se pojišťovnictví označuje jako pojišťovací průmysl. Podle právních předpisů mohou pojišťovny vykonávat i jinou podnikatelskou činnost. V rámci pojišťovnictví v jednotlivých zemích existují a působí instituce, jejichž účelem je organizování vzájemné spolupráce pojišťoven, asociace pojišťoven.²

Mezi instituce, které se zahrnují pod pojem pojišťovnictví, patří:

- Pojišťovny a zajišťovny,
- Pojišťovací zprostředkovatelé,
- Státní dozor nad pojišťovnictvím,
- Asociace pojišťoven,
- Finanční instituce zabývající se pojištěním vedle pojišťoven (například banky)
- Poradenské a ostatní firmy v oblasti pojišťovnictví.

¹ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 11. ISBN 978-80-87212-45-5.

² DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. vydání II. praha: Ekopress, s.r.o., 2005, s. 145. ISBN 80-86119-92-0.

2.2 Pojem pojištění

„Pojem pojištění lze charakterizovat jako činnost směřující k vytváření peněžního pojišťovacího fondu, tj. fondu, který může sloužit ke krytí případných škod, vzniklých v důsledku určitých nahodilých událostí.“³ Dostáváme se tedy k tomu, co jsou to nahodilé události. Můžeme mezi ně řadit události, se kterými počítáme, ale nemusejí se stát. Například v případě havarijního pojištění, toto pojištění máme pro případ, že svoji vinnou způsobíme škodu. Ovšem k této škodě nemusí nikdy dojít. Do druhé kategorie řadíme události, které víme, že nastanou a proto pojištění uzavíráme. Typickým představitelem je pojištění pro případ smrti. Nahodilé události nazýváme pro účely pojistného práva pojistné události. Pojištění je tedy činnost, která vzniká mezi pojistitelem a pojištěncem. Pojistitelem je zpravidla pojišťovna. Pojištěnec je fyzická nebo právnická osoba, která má právo na pojistné plnění v důsledku pojistné události. Pojistitel a pojištěnec mezi sebou uzavírají pojistnou smlouvu. V pojistné smlouvě je stanovena výše pojistného, což je částka, kterou stanoví pojišťovna a za tuto částku na sebe bere závazek pojistné ochrany pojistitele. Výše pojistného se stanovuje podle pojistné hodnoty a pojistného rizika.

2.3 Formy pojištění

„Formy pojištění vyjadřují způsob vzniku pojištění, tj. na základě jakých právních skutečností pojištění vzniklo.“⁴

Rozeznáváme tři hlavní formy pojištění:

- a) Pojištění zákonné
- b) Pojištění smluvní
- c) Veřejné pojištění

2.3.1 Pojištění zákonné

Zákonné pojištění máme v ČR jen jedno. Je jím Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním

³ SPIRIT, Michal. *Pojistné právo*. Vydání první. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, s. 11. ISBN 80- 2245-0109-0.

⁴ SPIRIT, Michal. *Pojistné právo*. Vydání první. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, s. 46. ISBN 80- 2245-0109-0.

úrazu nebo nemoci z povolání. Toto pojištění je upraveno v §205d zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění vyhlášky č. 125/1993 Sb., podmínky a sazby ZPOZ při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

Zákonné pojištění vzniká na základě právního předpisu, proto se zde neuzavírá pojistná smlouva. „*Právní předpis určuje všechny náležitosti pojistného vztahu včetně pojišťovny, která pojištění vykonává, výši pojistného, pojistné podmínky a podobně.*“⁵ U nás poskytuje toto pojištění pouze pojišťovna Kooperativa a.s. Nadále platí i pojištění, které bylo uzavřeno u České pojišťovny a.s., bylo-li sjednáno do 31. 12. 1992.⁶ Zaplacení pojistného na příslušné období nehraje roli a pojištění zůstává i nadále v platnosti. Nezaplacení pojistného je ovšem porušení zákona a vyplývají z něho všechny důsledky uvedené v právním předpise.

Zákonné pojištění vzniká automaticky přímo ze zákona, dojde-li ke skutečnosti, s kterou zákon vznik pojištění spojuje. Touto skutečností je vznik pracovněprávního poměru u zaměstnavatele. Toto pojištění trvá po celou dobu pracovněprávního poměru. Pojištění trvá bez ohledu na vůli účastníků a není zde žádná pojistná smlouva. „*Tato forma byla zavedena v těch případech, kde zájem na existenci pojištění vyžaduje, aby působilo bez ohledu na vůli subjektů, s jejichž činností je spojeno zvýšené riziko vzniku škod, a není jisté, zda by vždy byla zaručena náhrada škody z jejich peněžních prostředků.*“⁷

2.3.2 Smluvní pojištění

Smluvní pojištění se dále dělí:

- a) Smluvní pojištění povinné,
- b) Smluvní pojištění dobrovolné.

⁵ MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 45. ISBN 978-80-214-3963-4.

⁶ Vyhláška MF č. 125/1993 Sb., podmínky a sazby ZPOZ za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání.

⁷ MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 46. ISBN 978-80-214-3963-4.

Ad a) Smluvní pojištění povinné

„Vznik smluvního povinného pojištění je daný právním předpisem, který určuje činnost, kde je povinnost hospodářských subjektů nebo občanů sjednat s pojišťovnou pojistnou smlouvu.“⁸

Pokud pojistná smlouva není sjednána, nepovolí příslušný státní orgán výkon této činnosti. Pojištění se zaměřuje na odpovědnost za škodu, která může při provozu této činnosti vzniknout. *„Zabezpečují se tak poškození, a to na možnosti úhrady škod tímto rizikem způsobeným, a to i v případě, kdy škůdce, tj. odpovědná osoba by sama neměla dostatek peněžních prostředků k úhradě.“⁹*

Tato forma pojištění se podobá zákonnému, ale je na rozdíl od něho mnohem pružnější. Je zde pojištěnci dána možnost výběru mezi různými pojistiteli. Mohou zde pojištěnci využít některých stimulů, čímž jsou např. bonus a malus. Bonus a malus v praxi znamenají motivační prvek, kterým pojišťovny motivují řidiče, aby jezdili s co nejmenším počtem nehod. Bonus představuje slevu na pojistném a malus představuje přírážku na pojistném. V praxi to pak znamená, že se vám buď sníží cena pojištění (bonus), nebo, dostanete-li se „do mínusu“, se zvýší cena vašeho pojistného. Chováním za volantem tak může klient významně ovlivnit cenu svého pojištění jedním nebo druhým směrem.

„Bonus je poskytnutí dobropisu zákazníkovi pojišťovny při splnění stanovených nebo dohodnutých podmínek. Jde o slevu na pojistném nebo zvýhodnění při plnění pojišťovny při příznivém škodovém průběhu. Může to být sleva za nezaviněný škodový průběh (např. při havarijním pojištění motorových vozidel), za kompetentnost uzavřeného pojištění apod.“¹⁰ Standardní výše bonusu za 12 měsíců bezeškodného průběhu je 5%. Ten nabízí většina pojišťoven. Bonusy se sčítají, proto např. za 3 roky už můžete dosáhnout slevy 15%. Některé pojišťovny nabízí i tzv. extra

⁸ MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 46. ISBN 978-80-214-3963-4.

⁹ MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 46. ISBN 978-80-214-3963-4.

¹⁰ SPIRIT, Michal. *Pojistné právo*. Vydání první. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000, s. 47. ISBN 80- 2245-0109-0.

bonusy za určitý počet po sobě jdoucích měsíců bez nehody. Setkáváme se proto i s 60% slevou na pojistném

Malus je opakem bonusu. Jedná se o přírážku ke stanovenému pojistnému, pokud nebyly splněny určité podmínky pojištění nebo je realizace horší než předpokládané riziko. Jde například o přírážku za nepříznivý škodový průběh. Malus je přírážka k pojistnému za každou pojistnou událost, při které došlo k plnění (tzn. za škodu, kterou jste způsobili a kterou musela pojišťovna hradit).

Do skupiny povinných smluvních pojištění patří:

1) Povinná pojištění odpovědnosti za škodu z profesní činnosti

Povinnost uzavřít toto pojištění mají subjekty, vykonávající následující profese:

- Právnícké profese (advokát, notář)
- Lékařské profese (veterinární lékař, privátní lékař, stomatolog, lékárník, provozovatel nestátního zdravotnického zařízení)
- Ekonomické profese (auditor, autorizovaný architekt, autorizovaný inženýr a technik, daňový poradce, dražebník, energetický auditor, oceňovatel majetku pro věci movité, nemovité, nehmotného a finančního majetku a podniků, pojišťovací nebo zajišťovací makléř, pojišťovací agent, zprostředkovatel pojištění a samostatný likvidátor pojistných událostí, soudní exekutor, insolvenční správce)
- Ostatní profese (autorizovaná osoba, patentový zástupce)

2) Ostatní povinná smluvní pojištění odpovědnosti

Povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škody mají následující subjekty:

- Provozovatel letadla
- Provozovatel vnitrozemského plavidla
- Provozovatel vozidla
- Provozovatel státního zdravotnického zařízení

- Zadavatel klinického hodnocení zdravotnického prostředku či léčiva
- Provozovatel objektů a zařízení, v nichž je umístěna vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek
- Provozovatel jaderného zařízení
- Provozovatel dobrovolnické služby
- Výrobce tepelné energie a rozvoje tepelné energie, nepodléhající licenci¹¹

Samozřejmě je zde nutno podotknout, že pojištění odpovědnosti v žádném případě nezprošťuje trestní odpovědnosti.

Ad b) Smluvní pojištění dobrovolné

U tohoto typu pojištění vzniká pojistný vztah dobrovolně, na základě vůle pojištěnce se zabezpečit pojištěním. Pojistný vztah zde vzniká na základě pojistné smlouvy. Z pojistné smlouvy vyplývá pro pojišťovnu právo požadovat na pojištěnci pojistnou částku a povinnost poskytnout pojistné plnění v případě vzniku pojistné události. V tomto smluvním vztahu je respektována smluvní volnost účastníků a jejich rovnost. Pojištěnci je poskytnuta hlavní výhoda v tom, že si pojistitele může sám vybrat, podle pojistných podmínek, které mu nejlépe vyhovují.

2.3.3 Veřejné pojištění

Veřejné pojištění v sobě zahrnuje dvě pojištění a to:

- a) sociální pojištění,
- b) zdravotní pojištění.

Ad a) Sociální pojištění

Sociální pojištění představuje pojistné na důchodové zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění. Pojistné slouží k úhradě výdajů státního rozpočtu v souvislosti s dávkami důchodového pojištění (starobní důchod, plný a částečný invalidní důchod, vdovský důchod, sirotčí

¹¹ ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2010, s. 208. ISBN 978-80-7418-061-3.

důchod), s tzv. podporou v nezaměstnanosti a dalšími výdaji, které souvisejí se zabezpečením práva na práci, na správní výdaje České správy sociálního zabezpečení a úřadu práce a k úhradě dávek nemocenského pojištění (nemocenská, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství, peněžitá pomoc v mateřství).

- **Důchodové pojištění**

Český důchodový systém se skládá ze dvou částí:

- povinného základního důchodového pojištění,
- dobrovolného doplňkového pojištění, jímž je penzijní připojištění se státním příspěvkem. Součástí jsou i produkty komerčních pojišťoven, zejména životní pojištění.

Z důchodového pojištění se poskytují, tyto důchody:

- **starobní** (poskytuje se pojištěnci, když dovrší důchodový věk stanovený podle zákona),
- **invalidní** (poskytuje se pojištěnci, když poklesne jeho schopnost k soustavné výdělečné činnosti, podle toho jak vysoká míra snížení schopnosti trvale a soustavně pracovat nastane, rozlišujeme invaliditu plnou a částečnou),
- **sirotčí** (náleží nezaopatřenému dítěti, zemřel-li rodič či osvojitel, na kterého bylo toto dítě odkázáno svou výživou),
- **vdovský a vdovecký** (náleží pozůstalému manželi/manželce, pokud zemřelý manžel ke dni úmrtí požíval starobní, invalidní důchod anebo ke dni úmrtí splnil podmínky nároku na takový důchod).

Právní úprava důchodového pojištění je provedena zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, jenž nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996. Upravuje nároky na důchody ze základního důchodového pojištění, způsob stanovení výše důchodů a podmínky pro jejich výplatu.

- **Nemocenské pojištění**

„Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny,

*těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.*¹² Účastníky nemocenského pojištění jsou zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. Každý zaměstnanec se nemocenského pojištění účastní povinně, pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění. Osoby samostatně výdělečně činné jsou oproti zaměstnancům ve výhodě, neboť u nich je nemocenské pojištění dobrovolné. Účast na nemocenském pojištění vzniká u osob samostatně výdělečně činných na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného. Z nemocenského pojištění se poskytují 4 druhy peněžitých dávek, a to:

- Nemocenská
- Peněžitá pomoc v mateřství
- Ošetřovné
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství

Všechny tyto dávky se hradí ze státního rozpočtu a vyplácí je okresní správa sociálního zabezpečení. Nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2009. Pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Ad b) Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění je povinné pro každého občana České republiky. Buď si občan toto pojištění hradí sám, nebo je za něj placeno státem- děti, studenti (do 26 let), důchodci a registrovaně nezaměstnaní. Každý pojištěný má nárok na bezplatnou základní zdravotní péči. Toto pojištění tedy slouží k úhradě nákladů. Může být hrazeno plně nebo jen částečně. Plně jsou hrazeny nezbytné lékařské úkony zdravotní péče, některé léky a lékařský materiál. Některé léky a lékařský materiál jsou hrazeny jen částečně, některé

¹² Nemocenské pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7>

vůbec. Pojištění nekryje léčebné výlohy v zahraničí, pokud mezinárodní dohody nestanoví jinak nebo se nejedná o úkon, který nelze provést v České republice a s jehož úhradou zdravotní pojišťovna souhlasí.

Zdravotní pojištění si tedy v české republice musejí platit:

- zaměstnanci- u zaměstnance činní výše zdravotního pojištění 13,5%. Základem pro vyměření je hrubá mzda zaměstnance.
- osoby samostatně výdělečně činné- minimální výše měsíční zálohy u OSVČ činí 1748 Kč. S vyměřovacím základem je to u osob samostatně výdělečně činných poněkud složitější. Platí zde strop vyměřovacího základu, ten je pro rok 2013 stanoven na 72násobek průměrné měsíční mzdy. Minimální vyměřovací základ, ze kterého je odvozena minimální záloha, je pro rok 2013 stanoven na částku 12 942 Kč.

Zdravotní pojištění se platí soukromím zdravotním pojišťovnám. V současné době jich na území České republiky působí devět.¹³

Veřejné zdravotní pojištění se řídí následující právní úpravou:

- Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, v platném znění,
- Zákon č. 48/1997 Sb., o všeobecném zdravotním pojištění, v platném znění,
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), v platném znění,
- Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, v platném znění,
- Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, v platném znění,
- Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 58/1997 Sb., kterou se stanoví indikační seznam pro lázeňskou péči o dospělé, děti a dorost,
- Vyhláška Ministerstva financí ČR č. 418/2003 Sb., kterou se stanoví podrobnější vymezení okruhu a výše příjmů a výdajů fondů veřejného zdravotního pojištění zdravotních pojišťoven, podmínky

¹³ Měšec [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/>

jejich tvorby, užití, přípustnosti vzájemných převodů finančních prostředků a hospodaření s nimi, limit nákladů na činnost zdravotních pojišťoven krytých ze zdrojů základního fondu včetně postupu propočtu tohoto limitu.

3 Historie právní úpravy pojišťovnictví

Abychom lépe pochopili právní úpravu pojišťovnictví a získali ucelené informace, zaměřím se v této kapitole na její historický vývoj.

3.1 Historie pojišťovnictví obecně

Některé prameny uvádějí, že počátky pojišťovnictví sahají až do starého Egypta, zde kameníci mezi sebou uzavírali vzájemné dohody o společném krytí výdajů na pohřby z pravidelně vybíraných příspěvku (bylo to asi kolem roku 2500 před n. l.) . Za krále Chammurabího ve staré Babylonii uzavírali majitelé karavan dohody o vzájemném krytí ztrát, které mohli vzniknout na plánované cestě (asi kolem roku 2000 před n.l.) . Ve staré Indii mezi sebou obchodníci uzavírali různé druhy pojištění obchodů a úvěrů (asi 1000 před n.l.) . V Řecku prý existoval druh „sociálního pojištění“ pro případ zmrzačení ve válce (asi 400 před n.l.) . Žádná z těchto tvrzení ovšem nejsou přesně doložena¹⁴.

Ověřené zprávy o počátku pojišťovnictví máme až ze starého Říma, kde byly vytvořeny různé spolky pro poskytnutí pojistného plnění (například pro poskytnutí věna nevěstě, či vypravení pohřbu). Tyto spolky měly vlastní stanovy, které určovaly výši příspěvku, tresty za nedodržení stanov či poskytnutí pojistné náhrady. Dostatek informací je o římských vojenských spolcích, o spolcích organizovaných na odborném principu, o náboženských spolcích. Rysy komerčního pojištění měly tzv. námořní zápůjčky (faenus nauticum), zde věřitel půjčoval na vysoké úroky určitý obnos peněz, který se nemusel vracet v případě, že loď nedopluje do místa určení. První úprava námořního práva je doložena ze 4. století před n. l. na ostrově Rhodos. Jako „lex Rhodia de lactu“ byla převzata do Římského práva, jednalo se o úpravu rozdělení ztráty v případě nutnosti svržení nákladu do moře. Toto opatření bylo bráno jako nevyhnutelné, mělo zabránit ztroskotání lodi. Společně se zánikem římské říše zanikl v Evropě otrokářský řád. Vymizela

¹⁴ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 18. ISBN 978-80-87212-45-5.

výroba zboží a peněžní hospodářství a opět začalo převládat naturální hospodářství a začala se formovat feudální společenskoeconomická formace. Podpůrné a pojišťovací spolky také zanikly s mocí Říma.¹⁵

V Evropě začíná rozvoj pojišťovnictví spolu s rozvojem obchodu a řemesel. Lidé začali pociťovat potřebu sdružovat se a zakládat různá profesní seskupení. Těmto profesním seskupením se říkalo bratrstva neboli gildy, seskupovali se v nich především kupci a cechy, v nichž se seskupovali řemeslníci. Gildy a cechy měli své stanovy, byly zde přesně stanoveny výše příspěvků do společné pokladny, jednalo se o jakýsi pojistný fond. Přesně určovaly okruh pojistných událostí a výši náhrady za vzniklou škodu, dnes bychom nazvali pojistným plněním. Gildy a cechy poskytovaly svým členům také ochranu právní a fyzickou, ale i vzájemné pojištění pro případ smrti, nemoci, požáru, krádeže atd. Pojištění v rámci cechů se vztahovalo pouze na přímo postiženého člena cechu. V gildách byly z příspěvků často poskytovány půjčky a podpory dcerám, aby se mohly provdat¹⁶.

Po pádu římské říše se také začalo formovat životní pojištění. Jelikož bylo zakázáno půjčování peněz na úrok (ať šlo o lichvu či běžný úrok), lidé začali usilovat o získání doživotního úroku (renty), dělo se tak předáním majetku a později složením jednorázové platby například klášteru. Nejstarší pojistná smlouva z oblasti životního pojištění je z roku 1308. Byla uzavřena mezi opatem kláštera sv. Denise v Paříži a arcibiskupem kolínským, který vyplatil klášteru 2400 livrů s cílem, že mu bude klášter doživotně platit roční rentu 400 livrů¹⁷.

V Pise 13. 4. 1379 byla podepsána první pojistná smlouva, jež byla základem komerčního námořního pojištění a počátkem námořního práva. Pojišťování lodí a nákladu mělo velká rizika, proto tato rizika vedla pojistitele k rozdělování rizika formou

¹⁵ MARVAN, Miroslav a kolektiv. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 21.

¹⁶ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 22.

¹⁷ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 23.

spolupojištění (tzv. horizontální členění rizika) a později i cestu zajištění (tzv. vertikální členění rizika). První zajištění smlouvy se dochovaly z období 14. století v Anglii a Itálii. Centrem námořního pojištění se stal Londýn a hlavně kavárna Edwarda Lloyda. V této kavárně se scházeli kapitáni lodí, rejdaři a různí obchodníci. Postupně se tato kavárna stala místem, kde se provozovalo námořní pojištění. Pojištění zde uzavírali makléři tzv. brokeři. Edward Lloyd v roce 1713 zemřel, ale jeho kavárna byla tak známá jako informační a pojišťovací centrum, že se v ní tato činnost provozovala i nadále. V roce 1720 noví majitelé získali od parlamentu výlučné právo provozovat námořní pojištění. Takže se prostory kavárny definitivně změnilo na volný spolek pojistných upisovatelů. V roce 1769 založila skupina obchodníků a makléřů nový podnik New Lloyd's Coffee House a převzaly úkoly původního Lloydů¹⁸.

Od počátku 15. Století začínají vznikat nové smlouvy, které se podobají našemu dnešnímu důchodovému pojištění. Důkazem tohoto pojištění byla smlouva o důchodu z roku 1472, v níž jsou podrobně uvedeny podmínky důchodového pojištění (výše důchodu, platební lhůty, podmínky při promeškání placení atd.)¹⁹.

Roku 1705 začal budovat pruský král Bedřich I. veřejnou požární pojišťovnu pro celé Prusko. Londýnská pojišťovna Phoenix jako první pojišťovna na světě překročila s požárním pojištěním hranice své země a začala působit i v Hamburku, následně v celém Německu, Francii, Španělsku a Portugalsku²⁰.

Ve Francii nacházíme počátky pojištění odpovědnosti za škodu. Bylo zde pojištění odpovědnosti za škody vzniklé v důsledku provozování koněspřežní dopravy (1825). V Německu v roce 1853

¹⁸ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 23.

¹⁹ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 23.

²⁰ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 24.

vznikly dvě pojišťovny provozující pojištění odpovědnosti za škody- Všeobecná železniční a pojišťovací společnost a Thuringia²¹.

Ekonomický rozvoj měl za následek vznik různých rizik a s nimi i potřebu pojištění. Zřizování vodovodů ve větších městech vyvolala potřebu „vodovodního pojištění“. První specializovanou pojišťovnou na tento druh pojištění byla Frankfurtská pojišťovací společnost proti škodám na vodovodech založená v roce 1866. Dalším druhem speciálního pojištění bylo pojištění úvěru. Tento riskantní druh pojištění začala jako první na světě v roce 1885 provozovat londýnská pojišťovna Ocean Accident and Guarantee Corporation Ltd. měla také pobočku v New Yorku. Od roku 1898 se tímto pojištěním zabývala německá pojišťovna Globus. S narůstajícím počtem stávek sílí úsilí o potlačení jejich následků. První návrhy na pojištění proti následkům stávek se objevily v Německu v roce 1872. Ale až roku 1897 byla založena berlínská akciová společnost Industria. Měla podnikatelům uhrazovat škody, které jim vznikly v důsledku zastavení práce zaměstnanci. Industria zanikla již rok po svém založení a až do roku 1918 se nikde na světě neobjevila dobře fungující pojišťovna proti stávkám. V roce 1699 byla založena první komerční životní pojišťovna v Londýně. Jmenovala se Společnost pro pojištění vdov a sirotků²². Po dlouhou dobu měla prim v životním pojištění především Anglie. Postupně se začalo rozvíjet, ale i v Německu, Francii a carském Rusku.

3.2 Pojišťovnictví v Habsburské monarchii

V 18. století se začaly v Habsburské monarchii rozvíjet manufaktury, znamenaly velký pokrok v průmyslové výrobě. Velký vzestup zaznamenaly hlavně za vlády Josefa II. V průběhu Napoleonských válek začaly vznikat továrny, které se staly počátkem průmyslové revoluce a zasadily velkou ránu feudalismu. Tyto továrny byly počátkem soukromého podnikání a s nimi počíná myšlenka na založení pojišťovacích ústavů. První projevy jsou

²¹ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 24.

²² MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 24.

spojovány s obdobím vlády Marie Terezie, jiné prameny spojují kořeny s ideologií Merkantilismu. Ovšem do konce 18. století k vyřešení této otázky nedošlo²³.

V českých zemích byla díky častým požárům největší potřeba požárního pojištění. Někdy kolem roku 1699 Jan Kryštof Bořek přišel s návrhem vytvoření protipožárního fondu v každém městě. Měli do něho povinně přispívat všichni žijící občané při koupi svých domů, ale i občané, kteří zde provozovali například svoji živnost. Tento fond nikdy nebyl skutečně realizován, přesto že nebezpečí požárů nepominulo²⁴. Za vlády Marie Terezie byl založen Fond na úhradu škod vzniklých požáry, povodněmi a nepřízní počasí. Chtěla založit požární pojišťovny, ale bezúspěšně. V roce 1766 byla v Brandýse nad Labem založena pojišťovna proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, nářadí a dobytku²⁵.

V tomto období byl nejdůležitějším pramenem pro úpravu pojišťovnictví Všeobecný občanský zákoník z roku 1811. „*Podle tohoto zákoníku byly pojistné smlouvy zařazovány mezi tzv. smlouvy odvážné, tedy smlouvy, které podle §1267 tohoto kodexu „slibují a přejímají naděje ještě nejistého prospěchu“.* Tato právní úprava pojistné smlouvy rychle zastarala a stávala se předmětem stále důraznější kritiky jak právní teorie, tak právní praxe“²⁶. V zákoníku byla zakotvena stručná úprava dopravního pojištění a požárního pojištění. Životní pojištění nebylo v zákoníku vůbec zmíněno. Byly zde obavy ze zneužívání tohoto druhu pojištění, například pácháním sebevražd. Další materií, která v zákoníku nebyla vůbec zahrnuta, byla otázka zřizování pojišťoven a úprava jejich činnosti²⁷.

²³ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 20. ISBN 978-80-87212-45-5.

²⁴ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 36.

²⁵ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 20. ISBN 978-80-87212-45-5.

²⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 20. ISBN 978-80-87212-45-5.

²⁷ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 34.

„V Habsburské monarchii byla právní úprava pojišťovnictví pozitivně řešena patentem císaře Františka I. ze dne 4. září 1819, jímž se pojištění (v dekretu hovoří jen o pojištění požárním, ale v praxi byl používán i pro ostatní druhy pojištění majetku a odpovědnosti škody a také pojištění životní) povolovalo jen jako soukromé podnikání“²⁸. V roce 1821 bylo toto potvrzeno císařskou rezolucí. Podstatnou zásadou této úpravy bylo, že stát měl výsadní právo ve zřizování pojišťoven a o jejich činnosti. Tento patent a jeho doplnění vyšly v době, kdy na území habsburské monarchie již působily tři pojišťovny (tyto pojišťovny zde už vlastně působily bez nejvyššího povolení, které požadoval patent). Byly to Pojišťovací společnost Přístav-Komárno, která byla založena roku 1807 a pojišťovala zásilky obilí po Dunaji. Dále Zemská požární pojišťovna založena v Solnohradě roku 1811. A v témže roce byla založena i Vzájemná požární pojišťovna pro Horní Rakousy se sídlem v Linci²⁹. Následně se začalo zakládat více pojišťoven, ovšem již v souladu s patentem. Do tohoto období patří i založení vzájemných požárních pojišťoven pro Čechy- První česká vzájemná pojišťovna v Praze (1827), pro Moravu a Slezsko- Moravsko-slezská vzájemná pojišťovna v Brně (1830)³⁰.

Dále se začalo rozvíjet pojištění obytných budov, zemědělských staveb, průmyslových podniků a závodů a zásob v nich soustředěných. S průmyslovým rozvojem sílil i požadavek na pojištění odpovědnosti za škodu. S hrozbami vojenského konfliktu, se začalo rozvíjet pojištění vojenské služby a válečné pojištění. „Nedostatečná bezpečnostní zařízení si vyžadovala zavedení pojištění proti vloupání, mnozíci se případy nezaplacení kauce a nebo nedobytnosti úvěru si vynucovaly pojištění kauční a pojištění úvěrové.“³¹ S rozvojem mezinárodního obchodu a cestovního ruchu

²⁸ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 35.

²⁹ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 42.

³⁰ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 50.

³¹ MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 192.

se zvýšil zájem o zdokonalení úpravy dopravního pojištění a pojištění cestujících osob³².

Roku 1917 po mnoha jednání a příprav dostala rakousko-uherská habsburská monarchie samostatnou právní úpravu pojišťovacího smluvního práva a tou byl *rakouský zákon o smlouvě pojistné č. 501/1917 Sb.* Tento zákon ovšem nikdy nenabyl účinnosti v celém svém rozsahu, především ustanovení o speciálních druzích pojištění³³.

3.3 Pojišťovnictví v Československu v období 1918-1945

Vznik Československé republiky v roce 1918 byl pro vývoj úpravy pojišťovnictví zásadní. Recepční normou byl v plném rozsahu převzat právní řád rakousko-uherské monarchie. Zůstal tedy v platnosti i zákon č. 501/1917 Sb., o pojišťovací smlouvě³⁴.

Od 1. května roku 1922 byly některé právní záležitosti rozebírány a uveřejňovány předními odborníky z oboru pojišťovnictví prostřednictvím časopisu *Pojistný obzor*. V prvním díle bylo takto rozebráno např. povinné ručení. Stal se nejvýznamnějším odborným časopisem v Československu a na území ČR vychází dodnes³⁵.

V říjnu roku 1922 vstoupilo v platnost nařízení vlády, díky kterému byl zaveden a upraven v pojišťovnictví státní dozor. I přes tuto regulaci, z důvodu zvyšování konkurence, docházelo ke zhoršování postavení pojistníků a k rozvoji pojišťovnictví na mezinárodních trzích. Proto byla potřeba zavedení účinnější regulace, která by sjednocovala pojistné podmínky v mezinárodním měřítku. Výsledkem byl zákon č. 145/1934 Sb., o pojistné smlouvě a zákon Národního Shromáždění č. 147/1934 Sb., o zabezpečení

³² MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989, s. 192.

³³ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Vydání první. Praha: EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006. ISBN 80-86861-52-X.

³⁴ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Vydání první. Praha: EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006, s. 59. ISBN 80-86861-52-X.

³⁵ MARVAN, Miroslav a Josef CHALUPECKÝ. *Pojišťovnictví: 2. díl - dějiny pojišťovnictví v Československu (1918-1945)*. Bratislava: ALFA KONTI spol. s r.o., 1993, s. 46. ISBN 80-88739-01-2.

nároků pojistníků v pojištění soukromém a o státním dozoru na soukromé pojišťovny. V něm byly stanoveny zásady pro činnost tuzemských pojišťoven a pravidla pro podnikání cizích pojišťoven v Československu. Poprvé se také objevuje obligatorní pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorového vozidla. Vzrůstá konkurence a s ní i profesionalita služeb v činnosti pojišťoven³⁶.

Dozor nad pojišťovnictvím vykonávalo Ministerstvo vnitra, to se ale změnilo nařízením z roku 1942, kdy tato pravomoc přešla na Ministerstvo hospodářství.

Právní úprava v této době byla na našem území velice srozumitelná a přesná. Například pro zřizování pojišťoven bylo potřeba státního povolení- vydával ho dozorčí úřad; pojištění životní se muselo provozovat odděleně od ostatních typů pojištění (ale mohlo být v rámci jedné pojišťovny); československé pojišťovny mohly podnikat v cizině bez zvláštních povolení, jen tuto skutečnost oznamovali dozorčímu úřadu, naopak pro cizozemské pojišťovny byla stanovena přísná pravidla atd.

3.4 Pojišťovnictví v Československu v období od roku 1945-1992

V Československé republice působilo v roce 1945 733 pojišťoven a pojišťovacích spolků, z toho 158 bylo zahraničních. V tomto roce došlo dekretem prezidenta republiky k znárodnění průmyslu, bank a spořitelen, tím pádem i k znárodnění soukromého pojišťovnictví. Pojišťovny se tedy staly majetkem státu. Byly zřízeny Pojišťovací rady, které byly podřízeny Ministerstvu financí. Jejich hlavním úkolem bylo pečovat o hospodárnost provozu pojišťoven, obstarávat a hájit jejich zájmy, vykonávat smírčí soudnictví mezi nimi a dohlížet aby zájmy pojišťoven byly

³⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 21. ISBN 978-80-87212-45-5.

v souladu se zájmy Československé republiky. Dozor nad pojišťovnictvím vykonávalo Ministerstvo financí³⁷.

V roce 1946 bylo vytvořeno pět pojišťoven, které byly národními podniky. Byly do nich začleněny všechny pojišťovny dřívější, jak se sídlem v Československu, tak cizí. Těmito novými pěti pojišťovnami byly- Pojišťovna Slavia, Pražská pojišťovna, První československá pojišťovna, Pojišťovna Slovan a Nemocenská pojišťovna. K další změně došlo v roce 1948, kdy byly sloučeny pojišťovny Slavia, Slovan, Pražská a Nemocenská s První československou pojišťovnou, ta změnila název na Československá pojišťovna národní podnik. Pojišťovna se řídila stanovami vyhlášenými Ministrem financí³⁸. „*Pojišťovna měla vyvíjet svíji činnost ve dvou oborech- a) v jednotném oboru pojišťování životního, b) v jednotném oboru pojišťování proti škodám a úrazům. Vyhláška zdůraznila, že každý obor je spravován odděleně a vedou se o něm oddělené účty.*“³⁹

Dne 1. srpna 1950 nabyl účinnosti zákon č. 95/1950Sb., který upravoval některé poměry v pojišťovnictví, a byla zrušena Pojišťovací rada, neboť pozbyla smyslu, díky existenci jediné pojišťovny. Na toto navázal zákon č. 189/1950 sb., o pojistné smlouvě a zákon 190/1950 sb., o úkolech a organizaci pojišťovnictví. K výrazné změně dochází 1. 1. 1953, kdy nabyl účinnosti zákon č. 85/1952 Sb., o pojišťovnictví. Podle §2 tohoto zákona přestala být Československá pojišťovna národním podnikem a byla organizovaná jako státní pojišťovací ústav pod názvem Státní pojišťovna. „*V roce 1958 se valná hromada První české zajišťovací banky v Praze usnesla na likvidaci ústavu a jeho začlenění do Státní pojišťovny. Teprve tímto aktem získala Státní pojišťovna úplný pojišťovací a zajišťovací monopol v Československu.*“⁴⁰

³⁷ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 23. ISBN 978-80-87212-45-5.

³⁸ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 24. ISBN 978-80-87212-45-5.

³⁹ MARVAN, Miroslav a Josef CHALUPECKÝ. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 3. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu (1945-1992)*. Praha: Česká pojišťovna, 1997, s. 106.

⁴⁰ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 24. ISBN 978-80-87212-45-5.

„Dalším mezníkem ve vývoji právní úpravy pojišťovnictví byl rok 1964, kdy v rámci rozsáhlých celostátních legislativních úprav byla vypracována o nová právní úprava pojištění, co do formy, obsahu a terminologie značně odchylná od dřívější. Pojištění bylo začleněno do občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. a zařazeno mezi služby. Jeho právní úpravu pak obsahují ustanovení v části jedenácté (§345-385).“⁴¹

V roce 1967 dostala Státní pojišťovna, na základě zákona č. 82/1966 Sb., o pojišťovnictví, status hospodářské organizace a stala se pojišťovacím a zajišťovacím podnikem se sídlem v Praze. K 1. 1. 1969 byly na základě zákona č. 162/1968 Sb., ustaveny dva samostatné pojišťovací a zajišťovací podniky, Česká státní pojišťovna sídlící v Praze a Slovenská státní pojišťovna se sídlem v Bratislavě, obě měly celostátní působnost a byly podřízeny svému národnímu Ministerstvu financí. Pojišťovny mezi sebou uzavřely dohodu, že každá bude působit na svém území.⁴²

K zásadním změnám v oblasti pojišťovnictví dochází po roce 1990. Ústavním zákonem č. 143/1968Sb., o československé federaci bylo pojišťovnictví svěřeno do kompetence republik a každá republika ho upravovala zvlášť. Nová právní úprava pojišťovnictví byla nejprve přijata na Slovensku. V České republice byla změna úpravy započata zákonem ČNR č. 185/1991 Sb., o pojišťovnictví. Přijetím tohoto zákona se ruší monopol České státní pojišťovny a začíná období demonopolizace pojišťovnictví. Obsahem zákona bylo především- úprava a vymezení organizačně právních forem podniků provozující činnosti zaměřené na pojišťovnictví; zavádí koncesní systém; vymezuje kompetence a působnost dozorčího orgánu, jímž je Ministerstvo financí.⁴³

„S účinností od 1. ledna 1992 došlo k velké novelizaci Občanského zákoníku z roku 1964, a to zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje Občanský zákoník. Pojištění

⁴¹ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Vydání první. Praha: EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006, s. 100. ISBN 80-86861-52-X.

⁴² KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 24. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁴³ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 25. ISBN 978-80-87212-45-5.

zde bylo zařazeno do závazkového práva (osmá část, patnáctá hlava) a upraveno v ustanoveních §104 a §788-828.“⁴⁴

Dne 1. ledna 1992 nabyl účinnosti zákon č. 513/1992 Sb., obchodní zákoník. Tímto zákonem byl zrušen Hospodářský zákoník a Zákoník mezinárodního obchodu.⁴⁵

Toto byl průřez historií pojišťovnictví ve světě a hlavně na území českého státu. Není možné zahrnout všechny momenty ve vývoji tohoto oboru, ale snaží se vystihnout ty nejdůležitější mezníky.

⁴⁴ MARVAN, Miroslav a Josef CHALUPECKÝ. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 3. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu (1945-1992)*. Praha: GSW, 1997, s. 291.

⁴⁵ MARVAN, Miroslav a Josef CHALUPECKÝ. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 3. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu (1945-1992)*. Praha: GSW, 1997, s. 292.

4 Právní úprava pojišťovnictví od vzniku ČR

V roce 1993 vznikla samostatná Česká republika. Stalo se tak oddělením Slovenska. Jelikož doposud byla právní úprava obou států společná, je na místě, že rok 1993 byl pro samostatnou právní úpravu pojišťovnictví v České republice zlomový. Proto se v této kapitole zaměřím na vývoj právní úpravy od vzniku ČR a s nejdůležitějšími právními předpisy pojišťovnictví seznámím podrobně.

Zákon o pojišťovnictví byl v roce 1993 novelizován a nově upravuje problematiku tvorby technických rezerv a fondů pojišťoven. Dne 1. 1. 1994 zahájila svoji činnost Česká asociace pojišťoven (ČAP) a funguje dodnes. Je zájmovým sdružením komerčních pojišťoven. Od roku 1998 se stala členem Insurance Europe. Nyní má 28 členů (Allianz pojišťovna, a.s., AXA pojišťovna, a.s., Česká pojišťovna, a.s., Kooperativa pojišťovna, a.s., atd.) a 3 se zvláštním statutem (ČKP, Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s., AIDA česká sekce Mezinárodního sdružení pro pojistné právo). Jejím posláním je koordinovat, zastupovat, hájit a prosazovat společné zájmy pojišťoven ve vztahu k orgánům státní správy a dalším osobám i ve vztahu k zahraničí.⁴⁶

Další změna byla provedena zákonem č. 60/1995 Sb., jímž se mění a doplňuje zákon o Všeobecné a zdravotní pojišťovně, díky němuž mohly zdravotní pojišťovny sjednávat smluvní zdravotní pojištění. Právní úpravu postavení a činnosti pojišťoven obsahoval též obchodní zákoník, občanský zákoník a daňové zákony.⁴⁷

Zlomovým okamžikem byl rok 1999, kdy došlo k transformaci zákonného pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorového vozidla na pojištění smluvní-povinné a to zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů. Tímto zákonem byla též zřízena Česká kancelář pojistitelů (ČKP). Je to profesní organizace pojistitelů, kteří jsou na území České republiky oprávněni

⁴⁶ Česká asociace pojišťoven [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/>.

⁴⁷ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 26. ISBN 978-80-87212-45-5.

poskytovat pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Úkoly České kanceláře pojistitelů jsou stanoveny zákonem a hlavními jsou:

- spravuje garanční fond,
- provozuje hraniční pojištění a informační středisko,
- zabezpečuje plnění úkolů souvisejících s jejím členstvím v Radě kancelářů,
- uzavírá dohody s kanceláři pojistitelů cizích států, informačními středisky a orgány pověřenými v jiných členských státech vyřizováním žádostí o náhradní plnění a zabezpečuje úkoly vyplývající z těchto dohod,
- spolupracuje se státními orgány ve věcech týkajících se pojištění odpovědnosti,
- vede evidence a statistiky pro účely pojištění odpovědnosti,
- podílí se na předcházení škodám v provozu na pozemních komunikacích a na předcházení pojistným podvodům v pojištění souvisejícím s provozem vozidel,
- zpracovává pro potřeby své, svých členů nebo kancelářů pojistitelů cizích států a jejich členských pojišťoven údaje o dopravních nehodách od Policie České republiky způsobem umožňujícím dálkový přístup k údajům.⁴⁸

Další významnou normou týkající se pojišťovnictví byl zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně občanského zákoníku a zákona o živnostenském podnikání.⁴⁹

V roce 2000 nabyt účinnosti zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých zákonů souvisejících. Přijetí nové úpravy si žádala praxe, neboť zákon č. 185/1991Sb., již nebyl dostačující a také jejím cílem bylo sblížení české právní úpravy s právem Evropské unie. Zákon stanovil, že pojišťovací či zajišťovací činnost může být na našem území prováděna jen na základě povolení Ministerstva financí a pokud pojišťovna či

⁴⁸ Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.

⁴⁹ SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Vydání první. Praha: EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006, s. 111. ISBN 80-86861-52-X.

zajišťovna nezapočne se svojí činností do 1 roku od vydání tohoto povolení, Ministerstvo financí jí povolení odejme. Pojišťovací činností se rozumí uzavírání pojistných smluv, správa pojištění, poskytování plnění z pojistných smluv a poskytování asistenčních služeb. Pojišťovací činnost může vykonávat pouze pojišťovna, již je právnická osoba, které bylo uděleno povolení k provozování činnosti. „*Zajišťovací činností je uzavírání smluv, kterými se zajišťovna zavazuje poskytnout pojišťovně ve sjednaném rozsahu plnění, nastane-li nahodilá událost ve smlouvě blíže označená, a pojišťovna se zavazuje platit zajišťovně ve smlouvě určenou částku pojistného z pojistných smluv.*“⁵⁰ Dále se taky zpřísnily podmínky na kapitálovou vybavenost pojišťoven. Byla zavedena minimální výše základního kapitálu při provozování pojišťovací činnosti a to podle pojistných odvětví, tedy v životním a neživotním pojištění. Nově byla upravena zprostředkovatelská činnost, již je činnost směřující k uzavírání pojistných nebo zajišťovacích smluv.⁵¹ Orgánem státního dozoru bylo Ministerstvo financí. „*Usnesením vlády č. 555 ze dne 9. 6. 1999 bylo uloženo ministerstvu financí personálně a materiálně zabezpečit výkon státního dozoru v pojišťovnictví tak, aby bylo zajištěno kvalitní plnění úkolů uložených ministerstvu zákonem. Na základě tohoto usnesení byl s účinností od 1. 9. 2000 vytvořen v rámci Ministerstva financí Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění.*“⁵²

Dne 1. května 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie. K tomuto datu bylo nutné implementovat do našeho právního řádu velké množství právních norem Evropské unie. Tomu předcházela velká diskuse na téma, zda stihneme zapracovat do našeho právního řádu všechny normy. Bylo nutné iniciovat jejich přípravu a začít pracovat na příslušných zákonech. Cílem legislativy Evropské unie v oblasti pojišťovnictví je dosazení integrace,

⁵⁰ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 27. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁵¹ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁵² KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 139. ISBN 978-80-87212-45-5.

globalizace a fungování jednotného pojistného trhu v těchto zemích. Každý pojistitel se snaží, aby mohl rozšířit svou nabídku a prodej svých produktů do zahraničí. V pojišťovnictví Evropy je jednotný pojistný trh realitou pro členské státy Evropského společenství od 1. července 1994, kdy došlo k postupnému přijímání direktiv Evropského společenství. Na konci tohoto procesu je jednotný právní prostor, tzv. jediné licence, který je vymezen pěti principy:

- 1. Princip (základní) - režim jediné licence. Je to systém jediné povolení, kdy pojišťovna, založená a registrovaná v jednom ze států Evropské unie, může prodávat své produkty prostřednictvím poboček nebo zastoupení otevřených v jiném státě. Také je může prodávat přímo ze svého sídla přes hranice na území Evropského hospodářského prostoru na základě své domácí licence, tj. evropského pasu
- 2. Princip - zrušení dvojího povolení, nahrazeno oznamovací procedurou.
- 3. Princip - vzájemné uznávání povolení vydaných různými dozorčími orgány zemí Evropské unie, uznání jimi uplatňovaných systémů dozoru.
- 4. Princip - téměř úplné zrušení dřívější kontroly pojistných podmínek a sazeb a její nahrazení dozorem nad solventností pojišťovny, jejími akcionáři a managementem.
- 5. Princip - liberalizace pravidel pro investování částí technických rezerv, cílem je splnit jeden ze základních principů Římské smlouvy, tj. volný pohyb kapitálu.⁵³

Směrnice Evropské unie v oblasti pojišťovnictví jsou právními normami zajišťujícími jednotný právní prostor k této oblasti. Cílem těchto směrnic je integrace a fungování jednotného pojistného trhu v zemích Evropské unie. Pomocí směrnic se odstraňují překážky v právních normách jednotlivých členských států, které brání fungování tohoto jednotného pojistného trhu. Do našeho právního řádu se implementovaly zejména:

- Směrnice Evropské komise

⁵³ ČEJKOVÁ, Viktoria a Svatopluk NEČAS. *Pojistný trh: distanční studijní opora*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2005. ISBN 80-210-3661-3.

- Směrnice Evropského parlamentu
- Směrnice Rady (nařízení Rady).

Bylo tedy nutné hlavně přizpůsobit české právní předpisy právu Evropské unie. „*V prvním pololetí 2003 se proto Parlament České republiky začal zabývat:*

- *návrhem zákona o pojišťovnictví,*
- *návrhem zákona o pojistné smlouvě,*
- *návrhem zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona,*
- *návrhem zákona, kterým se mění zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.*“⁵⁴

Výsledkem bylo přijetí zákona č. 39/2004 Sb., o pojišťovnictví, jenž se stal poslední novelou tohoto zákona před vstupem České republiky do EU. I když šlo o novelu, byla svým obsahem, systematikou a šíří dost náročná. Některá ustanovení zákona nabyla účinnosti 1. dubna 2004, některá ale až vstoupením ČR do EU, tedy 1. května 2004 a některá ustanovení tímto dnem i platnost pozbyla. Zákon upravuje zejména podmínky podnikání v pojišťovnictví ve svobodách usazování, volného poskytování služeb, zpřísňuje pravidla pro tvorbu technických rezerv, zavádí dozor nad finančními skupinami a jsou zde posíleny a upřesněny pravomoci státního dozoru nad pojišťovnictvím a penzijním připojištěním. Dle zákona může získat povolení k pojišťovací činnosti pouze tuzemská pojišťovna, pojišťovna z jiného členského státu EU nebo pojišťovny z třetích zemí (pouze prostřednictvím pobočky za podmínek stanovených tímto zákonem, na základě povolení uděleného českým orgánem pojistného dozoru). V zákoně se také začíná používat nové terminologie (terminologie ze zákona č. 363/1999 Sb. je zachována, ale je rozšířena). Například pojišťovna, tuzemská pojišťovna, zajišťovna, pojišťovací agent, pojistník, pojistné riziko, správa

⁵⁴ BÖHM, Arnošt. *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách pro vstup České republiky do Evropské unie: Vybrané aspekty*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 90. ISBN 80-7357-020-3.

pojištění, solventnost, asistenční služby, pojistné podmínky atd.⁵⁵ „V souvislosti s integrací dohledů nad finančním trhem do České národní banky (ČNB) ukončil ke dni 31. 3. 2006 Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění Ministerstva financí svoji činnost.“⁵⁶ Od 1. 4. 2006 se česká národní banka stala orgánem, který vykonává dohled v pojišťovnictví. Regulátorem v pojišťovnictví je i nadále Ministerstvo financí.

Dále následovalo přijetí zákona č. 37/2004 sb., o pojistné smlouvě. Doposud byla pojistná smlouva upravena pouze v zákoně č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník v Hlavě XV., 8. části – Pojistná smlouva (§788 – 823). V této části občanský zákoník upravoval vznik, trvání, změny a zánik pojištění, postavení, práva a povinnosti účastníků pojištění a dále pak zakotvoval speciální ustanovení pro některé druhy a odvětví soukromých pojištění jako je pojištění majetku, pojištění osob, pojištění odpovědnosti za škodu. Občanský zákoník byl *lex generalis* v občanskoprávních vztazích pro oblast pojišťovnictví. Jelikož právní úprava pojistné smlouvy v Občanském zákoníku byla nedostatečná a bylo třeba ji přizpůsobit právu Evropské unie, proto bylo schváleno přijetí zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. Tím se úprava pojistné smlouvy zakotvila v samostatném zákoně a získala vlastní, přesně vymezenou terminologii. Účelem zákona je tedy i upravit vzájemné vztahy účastníků soukromého, tj. smluvního pojištění. „*Jeho účastníky jsou především smluvní strany, tedy pojistitel, který se pojistnou smlouvou zavazuje poskytnout pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost vymezená pojistnou smlouvou, a pojistník, tedy osoba, která s pojistitelem tuto smlouvu uzavřela a která je povinna platit pojistné.*“⁵⁷ Dalšími účastníky mohou být například pojištěný (osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje), nemusí být totožný s pojistníkem, nebo třetí osoby, jimž vzniká

⁵⁵ BÖHM, Arnošt. *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách pro vstup České republiky do Evropské unie: Vybrané aspekty*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 119. ISBN 80-7357-020-3.

⁵⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 139. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁵⁷ BÖHM, Arnošt. *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách pro vstup České republiky do Evropské unie: Vybrané aspekty*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 120. ISBN 80-7357-020-3.

nárok na pojistné plnění, například v případě smrti pojištěného (obmyšlený). I zde, stejně jako v zákoně o pojišťovnictví, zákon používá nové terminologie- pojistná událost, pojistník, pojistitel, pojištěný, oprávněná osoba, obmyšlený, pojistné, škodná událost atd. Nově se zde rozděluje pojištění na škodové (jehož účelem je náhrada škody vzniklé v důsledku pojistné události) a obnosové (jehož účelem je získání obnosu). Ani po přijetí zákona o pojistné smlouvě neztratil občanský zákoník svůj vliv, neboť se podle něho i nadále řídí úprava pojistných smluv uzavřených do 31. 12. 2004. Od 1. 1. 2005, kdy nabyl zákon o pojistné smlouvě účinnost, je tento zákon v postavení lex specialis vůči Občanskému zákoníku. Občanského zákoníku se využívá subsidiárně pro právní vztahy, které nejsou ve speciálním zákoně upraveny.

Proces přizpůsobování právní úpravy Evropské unii byl dovršen přijetím zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí. Tímto zákonem se zřizuje registr, do kterého se pojišťovací zprostředkovatelé a samostatní likvidátoři zapisují. Tento registr vede orgán pojistného dozoru. V zákoně jsou vymezeny základní pojmy, se kterými zákon pracuje a tím určuje, co se jimi pro potřeby tohoto zákona rozumí.⁵⁸

V prosinci roku 2006 bylo rozhodnuto o přípravě novely zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví. Byla utvořena pracovní skupina z odborníků z Ministerstva financí, České národní banky, České asociace pojišťoven, která zahájila svoji činnost v lednu 2007. „*Nutnost přijetí nové úpravy byla dána zejména povinností státu implementovat směrnici o zajištění a o nabývání a zvyšování účasti ve finančním sektoru.*“⁵⁹ Tato směrnice nebyla jediná, bylo nutno transponovat i jiné akty komunitárního práva. „*Zákon o pojišťovnictví a zákon o změně zákonů v souvislosti s jeho přijetím schválila Poslanecká sněmovna 19. června 2009 a Senát*

⁵⁸ BÖHM, Arnošt. *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách pro vstup České republiky do Evropské unie: Vybrané aspekty*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 158. ISBN 80-7357-020-3.

⁵⁹ MESRŠMÍD, Jaroslav. Ohlédnutí za zákonem o pojišťovnictví. *Pojistný obzor*. 2009, roč. 86, č. 4, s. 11.

parlamentu ČR dne 22. června 2009.⁶⁰ Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví nabyl účinnosti 1. 1. 2010. Spolu se zákonem byly vydány dvě vyhlášky, kterými se zákon provádí- vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví (obezřetnostní vyhláška) a vyhláška o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny (výkaznická vyhláška).⁶¹

V roce 2007 měl nabýt účinnosti zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců. Doposud se tomu tak nestalo. Tomuto zákonu se budu věnovat v následující kapitole podrobněji.

Od devadesátých let působila při Ministerstvu spravedlnosti ČR komise pro rekodifikaci občanského práva, tvořená zástupci široké právníkové veřejnosti. Potřeba nového občanského zákoníku byla velmi silná, neboť občanský zákoník z roku 1964 vychází z poměrů šedesátých let, tehdejších názorů na soukromé právo, což je jeho velký nedostatek. Dalším velkým nedostatkem je roztržitost úpravy občanskoprávních sporů v několika různých právních předpisech. V roce 2000 proto pověřil tehdejší ministr spravedlnosti Otakar Motejl dva z členů komise pro rektifikaci občanského práva, profesora Karla Eliáše a docentku Michaelu Zuklínovou, přípravou věcného záměru nového občanského zákoníku. Věcný záměr určil koncepci budoucího zákoníku a základní obrysy řešení klíčových institutů. V roce 2001 schválila vláda České republiky věcný záměr nového občanského zákoníku. Proces tvorby zákona trval několik let. V roce 2011 byl návrh nového občanského zákoníku schválen legislativní radou vlády. Vláda České republiky v květnu 2011 schválila na svém zasedání návrh nového občanského zákoníku a návrh byl poté odeslán do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Dne 20. 2. 2012 byl zákon podepsán prezidentem republiky a 22. 3. 2012 byl vyhlášen ve sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb. Vytvořením a přijetím nového občanského zákoníku se i v oblasti soukromého

⁶⁰ MESRŠMÍD, Jaroslav. Zákon o pojišťovnictví schválen. *Pojistný obzor*. 2009, roč. 86, č. 3, s. 12.

⁶¹ ŠTÁTKOVÁ, Monika. Prováděcí vyhlášky k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. *Pojistný obzor*. 2009, roč. 86, č. 4.

práva zařadíme mezi ostatní vyspělé evropské země.⁶² Součástí nového občanského zákoníku je i úprava pojistné smlouvy v paragrafech 2758 – 2872. Nabytím účinnosti nového občanského zákoníku, tj. 1. 1. 2014, se zruší stávající zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě připravovaný doprovodným zákonem. V důvodové zprávě je tento postup vysvětlen teoretickými i praktickými důvody. Hlavním důvodem je, že občanský zákoník má jako univerzální kodex soukromého práva obsahovat úplnou kodifikaci smluvních typů. „*U pojistné smlouvy zakládající soukromé pojištění je její začlenění do kodexu občanského práva zvláště důležité a i ze systematického hlediska logické, neboť jedná o právní úpravu svou povahou obecně se dotýkající soukromého života lidí a provázející jej v úzkém napětí.*“⁶³ Dále také důvodová zpráva uvádí, že soukromé pojištění úzce navazují na řadu institutů upravených občanským zákoníkem.

Tímto jsme se seznámili s chronologickým vývojem právní úpravy pojišťovnictví od vzniku České republiky. Nyní si nejdůležitější právní předpisy představíme podrobněji.

4.1 Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti provozu vozidla

Dne 1. 1. 2000 nabyl účinnosti zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů. Před přijetím tohoto zákona mělo toto pojištění formu zákonného pojištění. Na základě této nové právní úpravy se pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla zařadilo do kategorie soukromého smluvního pojištění. Díky nové kategorizaci pojištění se umožňuje pojistníkovi výběr pojistitele, podle toho, který mu nejvíce vyhovuje.

⁶² *Nový občanský zákoník* [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

⁶³ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘÍKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 4-7.

Zákon byl z důvodu změn právního řádu České republiky a v zájmu harmonizace s právem Evropské unie několikrát novelizován, je členěn do šesti částí a obsahuje 34 paragrafů.

Povinnost sjednat pojištění odpovědnosti z provozu vozidla vzniká vlastníkovi tuzemského vozidla a řidiči cizozemského vozidla, ale pouze tehdy, má-li být vozidlo provozováno na veřejné pozemní komunikaci. Nesplnění povinností sjednat toto pojištění je sankcionováno pokutou. Pojištění vzniká na základě pojistné smlouvy uzavřené mezi pojistníkem a pojistitelem. Pojistná smlouva musí vždy obsahovat určení pojistníka a pojistitele a údaje o vozidle, dobu trvání pojištění, limit pojistného plnění, výši pojistného (jeho splatnost a způsob placení), formu a místo oznámení škodné události. Ihned po uzavření pojistné smlouvy, vydá pojistníkovi pojistitel zelenou kartu, která je s účinností od 1. 6. 2008 jediným zákonem uznaným dokladem o pojištění. Před tímto datem se vydávaly Doklady o pojištění, ty pozbyli účinnosti k 31. 12. 2008. Dále se samostatně v pojistné smlouvě uvádí limity pojistného plnění. Limitem pojistného plnění se rozumí nejvyšší hranice plnění pojistitele při jedné škodné události. Limitem u škod na zdraví a usmrcení a u škody na věci a škody mající povahu ušlého zisku jsou stanoveny shodně na nejméně 35 milionu korun.⁶⁴

V zákoně jsou taxativně vymezeny způsoby zániku pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Jsou jimi:

- oznámení pojistiteli změny vlastníka tuzemského vozidla,
- zánik vozidla, které nepodléhá evidenci vozidel,
- trvalé vyřazení tuzemského vozidla z evidence vozidel,
- odcizení vozidla,
- nezaplacením pojistného,
- výpověď,
- dohoda,
- uplynutí doby.

⁶⁴ BUŠTA, Pavel a Vladimír PŘIKRYL. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla s komentářem a souvisejícími předpisy*. 4. aktualizované vydání. Praha: Venice Music Production, 2010. ISBN 978-80-902948-9-9.

Po zániku pojištění musí pojistník neprodleně pojistiteli odevzdat zelenou kartu a pojistitel je povinen na základě písemné žádosti pojistníka mu do patnácti dnů od jejího doručení vydat potvrzení o době trvání pojištění odpovědnosti o jeho škodném průběhu.

Tímto zákonem byla zřízena Česká kancelář pojistitelů. Je právnickou osobou sui generis, která se zapisuje do obchodního rejstříku. S ohledem na charakter její činnosti se považuje za tuzemskou pojišťovnu, na jejíž činnost se přiměřeně použijí ustanovení zákona č.277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Dohled nad její činností se také řídí zákonem o pojišťovnictví, provádí ho Česká národní banka. Je oprávněna udávat Kanceláři opatření k odstranění zjištěných nedostatků v její činnosti, pokud neplní uložených opatření nebo česká národní banka opakovaně zjistí nedostatky, může uložit kanceláři pokutu, která může dosáhnout až deseti milionů korun. Česká národní banka má vliv i na vnitřní organizaci Kanceláře, neboť přijetí statutu kanceláře shromáždění členů, včetně jeho změn je podmíněno schválením České národní banky. Orgány Kanceláře jsou shromáždění členů (nejvyšší orgán), správní rada (statutární orgán), kontrolní komise (kontrolní orgán), výkonný ředitel (zabezpečuje působnost Kanceláře v době mezi zasedáními správní rady). *„Členství v Kanceláři vzniká v závislosti na charakteru provozování pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla na území České republiky.“*⁶⁵ Povinností člena Kanceláře je platit příspěvky. *„Členství v Kanceláři zaniká dnem nabytí právní moci rozhodnutí České národní banky, kterým bylo tuzemské pojišťovně nebo pojišťovně z třetího státu odňato povolení k provozování pojištění odpovědnosti, jedná-li se o pojišťovnu se sídlem v jiném členském státě, dnem ukončení této činnosti.“*⁶⁶ Kancelář má povinnost tvořit garanční fond. Ten se tvoří z pojistného za hraniční plnění, příspěvků pojistitelů, přijatých regresivních náhrad a z přijatých příspěvků vyměřovaných Kanceláři osobám, které nesplnily povinnost pojištění odpovědnosti

⁶⁵ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 322. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁶⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 323. ISBN 978-80-87212-45-5.

z provozu vozidla. Z garančního fondu se plní osobám, kterým byla způsobena škoda nezajištěním vozidlem, za nějž odpovídá nezajištěná osoba. Plní se za škodu na zdraví nebo usmrcení a za škodu na věci nebo ušlém zisku vzniklém v souvislosti se škodou na zdraví (musí být splněny podmínky způsobení vážné škody na zdraví, vzniklá škoda na věci nebo ušlém zisku přesáhla 10 000).⁶⁷

4.2 Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě

Zákon o pojistné smlouvě je účinný od 1. 5. 2005, ovšem některá vybraná ustanovení nabyla účinnosti již vstupem České republiky do Evropské unie, tedy 1. 5. 2004. Jednalo se například o úpravu soupojištění, pojištění právní ochrany, informace poskytované zájemci a pojistníkovi apod. Před účinností tohoto zákona se soukromoprávní problematika pojišťovnictví řídila právní úpravou obsaženou v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Konkrétně se mu věnovala hlava XV. Pojistné smlouvy. Oproti dnešní úpravě obsažené v zákoně o pojistné smlouvě byla úprava v občanském zákoníku velmi stručná a nevyhovovala potřebám a požadavkům pojistného trhu a účastníků pojištění. Ovšem je třeba zmínit, že pojistné vztahy vzniklé do 21. 12. 2004 se i nadále řídí úpravou občanského zákoníku. „*Hovoříme o tzv. dvojím právním režimu pojistných smluv.*“⁶⁸ Znamená to, že v problematice pojistných smluv máme po celou dobu jejich platnosti rozdílný přístup k vzniku, trvání a zániku, podle toho jakou právní úpravou se příslušná pojistná smlouva řídí. Okamžikem pro to, abychom mohli rozhodnout, jakou právní úpravou se bude pojistná smlouva řídit, je datum jejího uzavření. S právní úpravou podle občanského zákoníku se tedy budeme setkávat ještě velmi dlouho, protože některé smlouvy, především z oblasti pojištění osob, se uzavírají až na desítky let.⁶⁹ S účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský

⁶⁷ MESRŠMÍD, Jaroslav. K novele zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. *Pojistný obzor*. 2008, roč. 85, č. 2, s. 6.

⁶⁸ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 213. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁶⁹ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 213. ISBN 978-80-87212-45-5.

zákoník, nastane v České republice situace, kdy budou současně v platnosti pojistné smlouvy, které se řídí právní úpravou, platnou před účinností zákona o pojistné smlouvě, pojistné smlouvy, které se řídí stávající právní úpravou a dále i pojistné smlouvy, které budou uzavřeny dle tohoto nového občanského zákoníku.⁷⁰ Dále je třeba zmínit, že občanského zákoníku využíváme i subsidiárně. Zákon o pojistné smlouvě je ve vztahu lex specialis k občanskému zákoníku.

„Účelem toho zákona bylo upravit právní vztahy, vznikající v soukromém pojištění v obecné rovině a z pohledu ochrany spotřebitele pojištění je konstruovat tak, aby byly jasné, přehledné a srozumitelné i pro laickou veřejnost.“⁷¹

Zákon o pojistné smlouvě obsahuje 73 ustanovení. Je rozdělen do sedmi částí. První část upravuje pojistnou smlouvu, respektive pojištění, a je rozdělena do pěti hlav. Hlava druhá upravuje škodové a obnosové pojištění, hlava třetí soukromé pojištění věcí a jiného majetku a hlava čtvrtá pojištění osob. Část druhá až pátá obsahuje změny v zákonech doposud platných. Jedná se o změny v těchto zákonech- občanský zákoník, zákon o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, zákona o péči o zdraví lidu. V zákoně o pojistné smlouvě lze rozlišovat ustanovení trojího typu:

- **Ustanovení bezvýhradně (výlučně) kogentní** - jsou to ustanovení, od nichž se nejde ve smlouvě dohodou odchýlit. Důsledkem by byla absolutní neplatnost tohoto úkonu.
- **Ustanovení relativně, jednostranně kogentní** - od tohoto ustanovení se můžeme odchýlit, ale nesmí se tak stát v neprospěch některého ze subjektů na klientské straně smlouvy. Tzn., že tato ustanovení vyznívají ve prospěch klientské strany.

⁷⁰ ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7418-061-3.

⁷¹ ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2010, S. 86. ISBN 978-80-7418-061-3.

- **Dispozitivní ustanovení** - od těchto ustanovení se strany mohou odchýlit dohodou.⁷²

Jedním z velkých nedostatků v zákoně č. 64/1964 Sb., občanský zákoník bylo nedostatečné vymezení základních pojmů používaných v soukromém pojištění. V praxi to vedlo k nejednotnosti výrazů, používaných v pojistných smlouvách a pojistných podmínkách. To bylo důvodem, proč zákon o pojistné smlouvě v §3 vymezuje základní pojmy, některé další pojmy jsou vymezeny až v textu zákona. Výčet pojmů samozřejmě není vyčerpávající.⁷³ Základní pojmy uplatňované ve vztazích mezi klienty pojišťoven a pojišťovnami:

- **Pojistitel** - právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle Zákona o pojišťovnictví.
- **Pojistník** - osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu.
- **Pojištěný** - osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje.
- **Zájemce o pojištění** - osoba, která má zájem o uzavření pojistné smlouvy s pojistitelem.
- **Oprávněná osoba** - osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění.
- **Obmyšlený** - osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného.
- **Nahodilá skutečnost** - skutečnost, která je možná a u které není jisté, zda v době trvání pojištění vůbec nastane nebo není známá doba jejího vzniku.
- **Škodná událost** - skutečnost, ze které vznikla škoda a která by mohla být důvodem vzniku práva na pojistné plnění.
- **Pojistná událost** - nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě, (nebo ve zvláštním právním předpise, na který

⁷² BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 21. ISBN 978-80-7201-755-3.

⁷³ BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 28. ISBN 978-80-7201-755-3.

se pojistná smlouva odvolává), se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.

- **Pojistné nebezpečí** - možná příčina vzniku pojistné události.
- **Pojistné riziko** - míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím.
- **Pojistný zájem** - oprávněná potřeba ochrany před následky nahodilé skutečnosti vyvolané pojistným nebezpečím.
- **Pojistné** - úplata za soukromé pojištění. Běžné pojistné – pojistné stanovené za pojistné období. Jednorázové pojistné – pojistné stanovené na celou dobu, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno.
- **Pojistné období** - časové období dohodnuté v pojistné smlouvě, za které se platí pojistné.
- **Čekací doba** - doba, po kterou nevzniká pojistiteli povinnost poskytnout pojistné plnění z událostí, které by jinak byly pojistnými událostmi.
- **Pojistná hodnota** - nejvyšší možná majetková újma, která může v důsledku pojistné události nastat.
- **Horní hranice pojistného plnění** - určena pojistnou částkou nebo limitem pojistného plnění. Pojistná částka – smluvně dohodnutá částka v pojistné smlouvě.
- **Pojistné plnění** - peněžité plnění oprávněné osobě po vzniku pojistné události.
- **Časová cena** - cena, kterou měla věc bezprostředně před pojistnou událostí; stanoví se z nové ceny věci, přičemž se přihlíží ke stupni opotřebení nebo jiného znehodnocení anebo k zhodnocení věci, k němuž došlo její opravou, modernizací nebo jiným způsobem.
- **Nová cena** - cena, za kterou lze v daném místě v daném čase věc stejnou nebo srovnatelnou znovu pořídit jako věc stejnou nebo novou, stejného druhu a účely.⁷⁴

⁷⁴ MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - teorie a praxe*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, s. 73. ISBN 80-86929-19-1.

Pojistná smlouva musí mít povinně písemnou formu. Je zde jedna výjimka, kdy písemná forma není nutná a to je u tzv. krátkodobých pojištění, tj. kdy je pojistná doba kratší než jeden rok (např. cestovní pojištění). Mezi obligatorní náležitosti pojistné smlouvy patří:

- a) vymezení smluvních stran, tedy určení pojistitele a pojistníka,
- b) určení oprávněné osoby,
- c) určení, zda se jedná o pojištění škodové, nebo obnosové,
- d) vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události,
- e) stanovení výše pojistného, jeho splatnost a údaje o tom, zda se jedná o pojistné běžné, nebo jednorázové,
- f) vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná smlouva uzavřena.
- g) Způsob, jakým se bude oprávněná osoba podílet na výnosech (platí pouze u pojištění osob),
- h) Součástí pojistné smlouvy jsou pojistné podmínky (jsou připojeny k pojistné smlouvě). Obsahují podrobnější vymezení pojistného vztahu, zejména podmínek vzniku, trvání a zániku pojištění, vymezení pojistné události, způsob určení rozsahu pojistného plnění, výluky z pojištění apod.⁷⁵

K zániku pojistné smlouvy může dojít několika způsoby. Buď na základě právního úkonu, nebo na základě jiných skutečností. K některým postačí projev vůle jedné ze stran, k některým je potřeba souhlasu obou smluvních stran. Někdy může pojištění zaniknout bez vůle smluvních stran. Do další kategorie zániků pojištění patří zánik v důsledku porušení povinností smluvních stran. V zákoně o pojistné smlouvě se objevují tyto typy zániků pojištění:

- zánik pojištění dohodou,
- zánik pojištění výpovědí,
- zánik pojištění uplynutím doby,
- zánik pojištění pro neplacení pojistného,

⁷⁵ MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - teorie a praxe*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, s. 74. ISBN 80-86929-19-1.

- zánik pojištění pro odstoupení od smlouvy, odmítnutím plnění z pojistné smlouvy,
- další důvody zániku pojištění- například zánikem rizik, zánikem pojistné věci, smrtí pojištěné fyzické osoby, zánikem pojištěné právnické osoby bez právního nástupce atd.⁷⁶

V tomto zákoně se poprvé objevuje členění pojištění na dvě základní kategorie z hlediska jeho účelu- pojištění škodové a pojištění obnosové. Určení o jaký typ pojištění se jedná je velmi důležité, protože se jedná o podstatnou náležitost pojistné smlouvy. „*Některá pojištění lze sjednat pouze jako škodová, jde především o pojištění věci nebo souboru věcí, pojištění právní ochrany (§42), odpovědnosti za škodu (§43), úvěru nebo záruky (§47) a finančních ztrát (§48).*“⁷⁷ Životní pojištění lze sjednat pouze jako pojištění obnosové. U některých typů pojištění připouští zákon možnost volby, zda sjednáme jako pojištění obnosové nebo škodové. Jedná se například o tyto příklady- pojištění jiného majetku než věci (§37), pojištění úrazu (§60), pojištění pro případ nemoci (§62).

4.2.1 Škodové pojištění

Pojištění škodové je soukromým pojištěním. Jeho účelem je náhrada škody vzniklé v důsledku pojistné události. Pojistitel může omezit dolní a horní hranici pojistného plnění. U tohoto pojištění se vychází ze základní zásady, že nesmí sloužit k obohacení. „*V případě pojištění věci nebo jiného majetku, jehož hodnota je ocenitelná v době sjednání pojištění, by horní hranice plnění měla odpovídat hodnotě takovéto věci nebo majetku vyjádřené v penězích formou pojistné částky.*“⁷⁸ Pojistnou částku stanoví pojistník, má povinnost změny této hodnoty pojistiteli oznamovat, pokud tak neučiní, může se jednat o přepojištění nebo podpojištění. Důvodem stanovení těchto hranic je zabránění možným podvodům. U pojištění kde nelze stanovit pojistnou hodnotu pojištěné věci, se horní

⁷⁶ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁷⁷ BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s, 157. ISBN 978-80-7201-755-3.

⁷⁸ BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s, 161. ISBN 978-80-7201-755-3.

hranice plnění omezuje tzv. limitem pojistného plnění. Je tomu tak například u pojištění odpovědnosti, pojištění právní ochrany, pojištění finančních ztrát. Pojistitel je tedy povinen plnit nejvýše do sjednaného limitu pojistného plnění, přesahuje-li skutečná škoda tento limit, jde tato škoda k tíži pojištěného. Na omezení spodní hranice používá pojistitel franšizu a to buď odečtenou (spoluúčást) nebo integrální. Tato spodní hranice slouží k vyloučení tzv. drobných škod, u kterých by náklady na řešení byly vyšší než projednávaná škoda.⁷⁹

Pokud existuje více pojištění v jednom časovém okamžiku a vztahují se k stejnému pojistnému nebezpečí, jedná se o tzv. množné pojištění. Množné pojištění může vzniknout jako:

- **Soupojištění** - vzniká uzavřením pojistné smlouvy mezi pojistníkem a více pojistiteli zastoupenými vedoucím pojistitelem a to za jediné pojistné. V pojistné smlouvě je určen vedoucí pojistitel, ten jedná jménem ostatních pojistitelů, stanovuje pojistné podmínky, spravuje soupojištění, přijímá pojistné, přejímá od pojištěného oznámení o pojistné události. Využívá se například při pojištění rozsáhlých majetkových hodnot, které svou velikostí přesahují kapacitu jednoho pojistitele. Pojistné riziko se tedy rozdělí mezi jednotlivé pojistitele, rozsah povinnosti poskytnout plnění je určen podílem pojistitele na soupojištění.
- **Souběžné pojištění** - „vzniká mezi pojistníkem a jedním nebo více pojistiteli, s nimiž pojistník uzavřel více pojistných smluv pro pojištění téže hodnoty pojistného zájmu v tomtéž čase proti stejnému pojistnému nebezpečí.“⁸⁰ O souběžné pojištění se jedná, jestliže souhrn pojistných částek nepřesahuje hodnotu pojištěného majetku nebo souhrn limitů pojistného plnění nepřesáhne skutečnou výši vzniklé škody.

⁷⁹ BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009. ISBN 978-80-7201-755-3.

⁸⁰ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 250. ISBN 978-80-87212-45-5.

- **Vícenásobné pojištění** - hodnota pojistného zájmu je pojištěna v tomtéž čase proti stejnému pojistnému nebezpečí, přičemž souhrn pojistných částek přesahuje pojistnou hodnotu pojištěného majetku nebo souhrn limitů pojistného plnění přesáhne skutečnou výši vzniklé škody. Uzavřením další pojistné smlouvy, vzniká pojistníkovi oznamovací povinnost vůči pojistiteli, u něhož již má pojistnou smlouvu sjednanou. Nastane-li pojistná událost za trvání vícenásobného pojištění, je pojistitel, který obdržel oznámení o vzniku pojistné události jako první povinen poskytnout pojistné plnění za celou škodu, do výše pojistné částky nebo limitu plnění sjednaného v pojistné smlouvě. Pojistitelé jsou následně povinni se mezi sebou vypořádat v tom poměru, v jakém jsou k sobě pojistné částky nebo limity pojistného plnění v jimi uzavřené pojistné smlouvě.⁸¹

„V rámci ustanovení o škodovém pojištění zákon také definuje tzv. zachraňovací náklady, jež jsou účelně vynaložené náklady, které pojistník

i) vynaložil na odvrácení vzniku bezprostředně hrozící pojistné události,

j) vynaložil na zmírnění následků již nastalé pojistné události,

k) byl povinen vynaložit z hygienických, ekologických či bezprostředních důvodů při odklizení poškozeného pojištěného majetku nebo jeho zbytku.“⁸²

Tyto náklady se nehradí osobám, které je vynaložili v souladu s právním předpisem, kterým se ve své činnosti řídí. Jedná se například o hasiče, záchrannou službu, armádu a policii. Výše hrazených nákladů může být v pojistné smlouvě omezena, pokud byly ale tyto náklady vynaloženy se souhlasem pojistitele, je povinen je hradit bez omezení.

⁸¹ KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010, s. 251. ISBN 978-80-87212-45-5.

⁸² MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 100. ISBN 978-80-214-3963-4.

4.2.2 Obnosové pojištění

Obnosové pojištění je pojištěním soukromím, je sjednáváno za účelem získání prostředků, kapitálu, rozšiřujících majetkovou sféru oprávněných osob. Pojistitel je povinen plnění poskytnout buď formou jednorázového plnění, nebo opakujících se plateb (důchod). „*Základem pro stanovení výše pojistného a pro výpočet pojistného plnění je částka určená pojistníkem v pojistné smlouvě, která má být v případě vzniku pojistné události pojistitelem vyplacena (pojistná částka), nebo výše a četnost vyplácení důchodu.*“⁸³

U tohoto typu pojištění platí, že právem proti pojistiteli na pojistné plnění není dotčeno právo na náhradu škody ani jiné právo proti tomu, kdo za škodu odpovídá. „*Jestli-že pojištěný získá od pojistitele pojistné plnění ze svého obnosového pojištění, má i přesto žádat po škůdci, který mu škodu způsobil, náhradu škody.*“⁸⁴ Dále zákon o pojistné smlouvě upravuje pro obnosové pojištění, tyto instituty:

- **Redukce** - známe dva typy redukce, redukci pojistné částky nebo důchodu a redukci pojistné doby. Redukce pojistné doby znamená, že se zkrátí pojistná doba, ale zachová se pojistná částka či důchod. U redukce pojistné částky nebo důchodu zůstává pojistná doba nezměněná, ale reguluje se výše pojistné částky, podle výše naspořené rezervy. Děje se tak pomocí pojistně matematických metod.
- **Odkupné** - část nespotřebovaného pojistného ukládána pojistitelem jako technická rezerva, vypočítaná pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění. Musí být stanoveno v pojistné smlouvě a přesně určen okamžik od kdy nejdříve může pojistník žádat zrušení pojištění s výplatou odkupného, způsob stanovení výše odkupného a okamžik zániku samotného pojištění.
- **Obnovení soukromého pojištění** - po redukci pojistné částky, po snížení ročního důchodu, nebo po redukci pojistné

⁸³ MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 100. ISBN 978-80-214-3963-4.

⁸⁴ MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - teorie a praxe*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, s. 75. ISBN 80-86929-19-1.

doby. Zde zákon o pojistné smlouvě dává značnou smluvní volnost, ale je nepochybné, že toto právo náleží pojistníkovi v době redukce pojištění, avšak pouze do zániku pojištění.⁸⁵

4.3 Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech

Dne 1. 1. 2005 nabyl účinnosti zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona. Zákon je v souladu s principy platnými v Evropské Unii a dělí se do dvou částí. První část upravuje podmínky podnikání pojišťovacích zprostředkovatelů, zřizuje jejich registr, upravuje výkon státního dozoru v této oblasti a obsahuje podmínky podnikání tzv. samostatných likvidátorů pojistných událostí. Druhá část zákona mění živnostenský zákon, z jehož účinnosti vyjímá pojišťovací zprostředkovatele a samostatné likvidátory pojistných událostí.

„Za dobu své účinnosti byl zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí devětkrát novelizován, když na rozdíl od jiných právních předpisů se věcně nejednalo o novelu měnící významným způsobem jeho smysl a obsah.“⁸⁶

Stejně jako v zákoně o pojistné smlouvě i tento zákon definuje celou řadu pojmů, bez jejichž znalostí by bylo nesnadné pochopit vzájemné vazby jednotlivých ustanovení. Jsou jimi:

- a) **zprostředkovatelská činnost v pojišťovnictví** je odborná činnost prováděna fyzickými a právníckými osobami, která spočívá v:
- předkládání návrhů na uzavření pojistných smluv nebo zajišťovacích smluv,
 - provádění přípravných prací směřujících k uzavření pojistných nebo zajišťovacích smluv,

⁸⁵ BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 191. ISBN 978-80-7201-755-3.

⁸⁶ ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 103. ISBN 978-80-7201-838-3.

- uzavírání pojistných nebo zajišťovacích smluv jménem a na účet pojišťovny nebo zajišťovny, pro kterou je tato činnost vykonávána,
 - pomoci při správě pojištění a vyřizování nároku z pojistných nebo zajišťovacích smluv
- b) **pojišťovací zprostředkovatel**, tj. právnická nebo fyzická osoba, která za úplatu provozuje zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví
- c) pojišťovna,
 - d) zajišťovna,
 - e) členský stát,
 - f) domovský členský stát,
 - g) hostitelský členský stát,
 - h) příslušný orgán dohledu,
 - i) identifikační údaje,
 - j) trvalý nosič dat,
 - k) adresa bydliště fyzické osoby,
 - l) provozování zprostředkovatelské činnosti na základě práva zřizovat pobočky,
 - m) svoboda dočasně poskytnout služby.

Zákon vymezuje možnosti, jak vykonávat zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví. Jedná se o pojišťovací zprostředkovatele. Dělí se do pěti skupin podle stupně dosažené odbornosti, každý z nich může provozovat činnost pouze v tom postavení v jakém je registrován. Registr pojišťovacích zprostředkovatelů vede Česká národní banka. Je povinna do něho zapsat každou fyzickou nebo právnickou osobu, která splňuje podmínky uvedené v zákoně o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech. Tento registr je veřejně přístupný.

Vázaný pojišťovací zprostředkovatel

„Vykonává zprostředkovatelskou činnost jménem a na účet jedné a více pojišťoven, neinkasuje pojistné a nevyplácí pojistné

plnění.“⁸⁷ Nabízí-li pojistné produkty více pojišťoven, nesmí si být vzájemně konkurenční. Má písemnou smlouvu s pojišťovnou, jejímž jménem, na jejíž účet a pokyny jedná. Touto pojišťovnou je i odměňován. Vázaný pojišťovací zprostředkovatel musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

Podřízený pojišťovací zprostředkovatel

„Rozlišovacím znakem podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele je skutečnost, že spolupracuje s pojišťovacím agentem nebo pojišťovacím makléřem na základě písemné smlouvy, neinkasuje pojistné a nezprostředkovává plnění z pojistných nebo zajišťovacích smluv.“⁸⁸ Je odměňován a vázán pokyny pojišťovacího zprostředkovatele. Podřízený pojišťovací zprostředkovatel musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

Výhradní pojišťovací agent

Rozdílem mezi výhradním pojišťovacím agentem a podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem, je že výhradní pojišťovací agent jedná jménem a na účet jedné pojišťovny. K této pojišťovně je vázán vnitřními předpisy, jedná jejím jménem a na její účet, a je-li dohodnuto, může i přijímat pojistné, nebo zprostředkovávat plnění z pojistných smluv. Výhradní pojišťovací agent musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

Pojišťovací agent

Pojišťovací agent jedná jménem na účet jedné a více pojišťoven, jejíž nabídky pojistných produktů mohou být vzájemně konkurenční. Ve své činnosti je vázán vnitřními předpisy pojišťovny, jejímž

⁸⁷ MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - teorie a praxe*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006, s. 83. ISBN 80-86929-19-1.

⁸⁸ ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 105. ISBN 978-80-7201-838-3.

jménem a na jejíž účet jedná a bylo-li dohodnuto, může přijímat pojistné nebo zprostředkovávat plnění z pojistných smluv. Pojišťovací agent musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky pro střední kvalifikační stupeň odborné způsobilosti. Pojišťovací agent na rozdíl od vázaného pojišťovacího zprostředkovatele sám odpovídá za škodu, kterou při výkonu zprostředkovatelské činnosti způsobil. Proto mu tento zákon ukládá povinnost být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem této činnosti na území celého Evropského hospodářského prostoru.

Pojišťovací makléř

V kategorizaci pojišťovacích zprostředkovatelů představuje pojišťovací makléř nejvyšší stupeň. Je vázán obsahem smlouvy uzavřené s klientem. „*V závislosti na obsahu smlouvy s klientem pojišťovací makléř zpracovává komplexní analýzy pojistných rizik, návrhy pojistných nebo zajistných programů, poskytuje konzultační a poradenskou činnost, provádí správu uzavřených pojistných nebo zajišťovacích smluv, sleduje lhůty k jejich revizi, spolupracuje při likvidaci pojistných událostí.*“⁸⁹ Pojišťovací makléř musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky pro vyšší kvalifikační stupeň odborné způsobilosti. Stejně jako pojišťovací agent sám odpovídá za škodu a jsou na něj kladeny stejné podmínky, jako na pojišťovacího agenta.

Pojišťovací zprostředkovatel, jehož domovským státem není ČR

Může provozovat zprostředkovatelskou činnost na území české republiky ve stejném rozsahu, v jakém je oprávněn provozovat ve svém domovském státě. Musí se registrovat v rejstříku uvedeném v České republice a informovat příslušný orgán dohledu ve svém domovském státě.⁹⁰

⁸⁹ ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 107. ISBN 978-80-7201-838-3.

⁹⁰ ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 108. ISBN 978-80-7201-838-3.

Druhou skupinou, kterou zákon upravuje, je samostatný likvidátor pojistných událostí. „*Samostatný likvidátor pojistných událostí provádí na základě smlouvy uzavřené s pojišťovnou, jejím jménem a na její účet, šetření nutné ke zjištění rozsahu její povinnosti plnit ze sjednaného pojištění.*“⁹¹ Musí mít uzavřenou smlouvu s pojišťovnou, která musí obsahovat tyto podstatné náležitosti:

- vymezení pojistných událostí, kterých se smlouva týká, a to ve vztahu k pojistným odvětvím podle zákona o pojišťovnictví,
- vymezení rozsahu dohodnutých činností,
- vymezení pravomocí smluvních stran při likvidaci pojistných událostí včetně možnosti využití při likvidaci pojistných událostí i součinnosti dalších osob a podmínek této činnosti.

Samostatný likvidátor pojistných událostí musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky splněné pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti. Odpovídá za škodu způsobenou při své činnosti, proto musí být po celou dobu výkonu své činnosti pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu.⁹²

4.4 Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví byl za dobu své platnosti sedmáctkrát novelizován. Po deseti letech jeho účinnosti došlo k jeho nahrazení zcela novým právním předpisem zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010. Právní úprava pojišťovnictví se tedy stala plně slučitelná a aktuální s právní úpravou Evropské unie. Struktura byla přizpůsobena změněným podmínkám po vstupu České republiky.

Zákon je rozdělen do sedmi částí. Druhá část se týká podmínek provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti včetně technických rezerv, finančního umístění a solventnosti. Třetí část upravuje dohled v pojišťovnictví. Velký význam mají i ustanovení mlčenlivosti, je jim věnována celá čtvrtá část. V přílohách se

⁹¹ MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009, S. 108. ISBN 978-80-214-3963-4.

⁹² MESRŠMÍD, Jaroslav. Pravidla pro pojišťovací zprostředkovatele. *Pojistný obzor*. 2004, roč. 71, č. 6, s. 5-7.

nacházejí odvětví a skupiny pojištění včetně jejich rozdělení pro účely výkaznictví.

Zákonem o pojišťovnictví se řídí:

- provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti pojišťovnou a zajišťovnou se sídlem na území České republiky,
- provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti na území České republiky pojišťovnou a zajišťovnou se sídlem na území členského státu Evropské Unie nebo na území státu tvořícího Evropský hospodářský prostor jiného než Česká Republika („jiný členský stát“),
- provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti na území České republiky pojišťovnou a zajišťovnou se sídlem na území jiného státu („třetí stát“).

Pokud nestanoví jiný právní předpis jinak, nevztahuje se zákon o pojišťovnictví na provádění nemocenského pojištění, důchodového pojištění, penzijního připojištění se státním příspěvkem, zaměstnaneckého penzijního pojištění, úrazového pojištění zaměstnanců a veřejného zdravotního pojištění.⁹³

V §3 vymezuje zákon celou řadu pojmů, jejich pochopení je pro práci s tímto právním předpisem nezbytné. Jedná se například o pojmy:

- tuzemská pojišťovna,
- kaptivní pojišťovna,
- pojišťovací činnost,
- tuzemská zajišťovna,
- zajišťovací činnost,
- pobočka,
- domovský členský stát,
- hostitelský členský stát,
- životní pojištění,
- neživotní pojištění,
- solventnost,
- pojistné podmínky atd.

⁹³ ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 74. ISBN 978-80-7201-838-3.

„Provozovat na území České republiky pojišťovací a zajišťovací činnost může pouze tuzemská pojišťovna/zajišťovna a pojišťovna/zajišťovna z třetího státu, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování této činnosti, nebo pojišťovna/zajišťovna z jiného členského státu, a to na základě práva zřízovat pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytnout služby.“⁹⁴ Pojišťovna se sídlem v České republice, které bylo uděleno povolení České národní banky, může provozovat pojišťovací činnost, jen pokud byla založena jako akciová společnost nebo družstvo. Zajišťovací činnost může provozovat pouze pojišťovna nebo zajišťovna se sídlem na území České republiky, která byla založena jako akciová společnost a má povolení od České národní banky.

Pojišťovny a zajišťovny jsou povinny vytvářet technické rezervy. Tyto rezervy slouží k plnění závazku pojišťovací nebo zajišťovací činnosti, které jsou pravděpodobné nebo jisté, ale nejistá je jejich výše, či okamžik, ke kterému vzniknou. Jedná se o dva typy rezerv:

- rezerva na nezasloužené pojistné nebo zajistné- tvoří se u životních i neživotních pojištění,
- rezerva na pojistné plnění- ke krytí závazků z pojistných událostí.

Od 1. 4. 2006 došlo k změně subjektu oprávněného provádět kontrolní činnost nad pojistným trhem. Doposud tuto činnost vykonávalo Ministerstvo financí. Od tohoto data dohled v pojišťovnictví vykonává Česká Národní Banka. V zákoně o pojišťovnictví je dohledu věnována celá třetí část. *„Dohled v pojišťovnictví je vykonáván v zájmu ochrany pojistníků, pojištěných a oprávněných osob a v zájmu zachování finanční stability pojišťoven a zajišťoven. Podléhají mu pojišťovny a zajišťovny, které na území České republiky provozují pojišťovací nebo zajišťovací činnost, osoby, které vykonávají pro pojišťovnu nebo zajišťovnu činnost v jiném než pracovním poměru a další*

⁹⁴ §7 odst. 1, zákon č. 277/2009 sb., o pojišťovnictví.

fyzické a právnické osoby, pokud tak stanoví zákon o pojišťovnictví nebo jiný právní předpis.“⁹⁵

Zákon o pojišťovnictví člení pojištění do dvou odvětví. Na životní a neživotní pojištění. Všechna odvětví a skupiny pojištění jsou vyjmenována v příloze č. 1 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví.

4.4.1 Životní pojištění

Životní pojištění je pojištěním určené pro fyzické osoby. Toto pojištění lze rozdělit na dvě skupiny. Na pojištění rizikové a rezervotvorné. U pojištění rizikového není jisté, zda dojde k pojistné události a tím k výplatě pojistného plnění, jedná se o pojištění pro případ smrti. U pojištění rezervotvorného pojišťovna počítá s výplatou pojistného plnění předčasně v případě smrti nebo později v případě dožití, u obou případů se musí vytvářet rezerva na pojistné plnění pro každé zvlášť.

V současné době je nabídka komerčních pojišťoven velmi rozsáhlá a pojišťovny stále přicházejí s novými variantami základních druhů životního pojištění a rozšiřují možnosti připojištění.

Každým dnem se setkáváme se situacemi, kdy vidíme, že potřeba mít uzavřenou kvalitní životní pojistku je velmi důležitá. Pro pojištěného člověka i pro jeho blízké znamená finanční jistotu v případě nepředvídatelných událostí. V případě, kdy je pojistná ochrana kvalitně uzavřena, získáváme jistotu nejen pro sebe ale i pro členy své rodiny. V mnohých případech může své prostředky zajímavě zhodnotit. Velmi záleží na tom, jaký druh životního pojištění člověk zvolí. Životní pojištění více než kterékoli jiné, by mělo být ušito na míru našim potřebám. Primárním cílem životního pojištění je finančně zajistit sebe a osoby blízké.

Nespornou výhodou, které má životní pojištění je daňová uznatelnost zaplaceného pojistného. To znamená, že za zaplacené pojistné na životním pojištění můžeme získat daňovou úlevu. Podle zákona o dani z příjmů je maximální odečitatelná částka na osobu

⁹⁵ ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 90. ISBN 978-80-7201-838-3.

z pojistného na životním pojištění 12 000 ročně, za splnění zákonem stanovených podmínek.

4.4.2 Neživotní pojištění

Zásadní rozdíl mezi životním a neživotním pojištěním je v tom, že neživotní pojištění pracuje s tzv. absolutně náhodnými jevy. Oproti tomu životní pojištění s relativně náhodnými, jedná se například o smrt, protože u ní víme, že jednou nastane, ale nevíme kdy přesně tomu tak bude. Dalším rozdílem je, že neživotní pojištění není rezervotvorné, funguje pouze za jediným cílem, jímž je krytí rizika, pokud bylo sjednáno spoření, zaniká ukončením pojistné smlouvy. Pojišťovací rizik je v případě neživotního pojištění nespočet a dá se pojistit víceméně cokoliv.

Neživotní pojištění můžeme rozdělit do čtyř základních skupin:

- pojištění spojené se zdravím člověka (zahrnuje úrazové pojištění, pojištění vážných chorob, pojištění léčebných nákladů, cestovní pojištění),
- pojištění majetkových (finančních) škod - pojištění movitého a nemovitého majetku,
- pojištění odpovědnosti za škodu - tato pojištění zajišťují ochranu pojištěného v případě, kdy se stane odpovědným subjektem za škodu způsobenou třetí osobě,
- pojištění zájmu (pojištění pohledávek, úvěrů, pojištění přerušení provozu, pojištění právní ochrany).

Druhy neživotního pojištění se vyvíjí z každodenních potřeb lidí. Vznikají podle pojistných rizik nebo podle pojištění majetkových předmětů nebo zájmů.⁹⁶

⁹⁶ ŘEZÁČ, František. *Pojišťovnictví*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2011, s. 47. ISBN 978-80-214-4242-9.

5 Změny v právní úpravě pojišťovnictví, které přinese zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je rozdělen do pěti částí - Obecná část, Rodinné právo, Absolutní majetková práva, Relativní majetková práva a Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Obsahuje 3 081 paragrafu. Úprava pojištění je obsažena v části čtvrté v § 2 758 - 2 872. V následujícím textu si rozebereme změny, které s účinností tohoto zákona nastanou v právní úpravě pojišťovnictví.

Pojistná smlouva je zařazena do skupiny závazků z odvážných smluv v hlavě II. – Závazky z právních jednání, dílu 15. – závazky z odvážných smluv, v oddílu 2 – Pojištění. Liší se od ostatních smluv z této skupiny, zejména od smlouvy o sázce a o důchodu. Základní rozdíl od smlouvy o sázce je, že účelem pojištění není obohacení oprávněné osoby, ale podstatný je pojistný záměr. Od smlouvy o důchodu se odlišuje tím, že pojmovým znakem pojistné smlouvy je synallagma spočívající ze vzájemné platební povinnosti, kdežto u smlouvy o důchodu je jen povinnost plátce platit příjemci peněžní dávky po ujednanou dobu. Vzájemná platební povinnost u pojistné smlouvy znamená, že pojistitel má povinnost poskytnout pojistné plnění oprávněné osobě, nastane-li pojistná událost, a pojistník má povinnost zaplatit pojistiteli pojistné. Platební povinnost u pojistitele je spojena s nejistotou, zda pojistná událost nastane, nebo v jakém čase nastane, kdežto u pojistníka žádná podmínka není. „*Odvážnost pojištění tedy spočívá v nejistotě co do vzájemného hodnotového poměru mezi plněním a protiplněním.*“⁹⁷

Definice pojistné smlouvy byla převzata ze zákona o pojistné smlouvě, ale bylo vypuštěno, že se jedná o smlouvu o finančních službách. Stejně jako v zákoně o pojistné smlouvě i nový občanský zákoník přesně definuje některé pojmy, vymezuje je v textu jednotlivých ustanovení, například pojistná událost (§2758), pojištěný (§2766), oprávněná osoba (§2770), pojistné nebezpečí

⁹⁷ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 4-7.

(§2767). U některých pojmů nechává prostor pro ujednání smluvních stran, jedná se například o pojem definice úrazu. S některými pojmy, které byly v zákoně o pojistné smlouvě vymezeny, již občanský zákoník nepracuje, jedná se například o pojmy účastník soukromého pojištění, časová nebo nová cena. Tyto změny budou klást větší důraz na pojistné podmínky, které budou muset na tuto změnu reagovat.

Dalším rozdílem od současné právní úpravy je, že pojistitelem nemusí být jen pojišťovna s povolením provozovat pojišťovací činnost. Pokud pojišťovna bez povolení uzavře pojistnou smlouvu, nelze v tom spatřovat neplatnost smlouvy. Samozřejmě pro smlouvy uzavřené těmi, kdo vykonávají činnost bez oprávnění, platí stejně přísná pravidla jako pro osoby, které tuto činnost vykonávají s oprávněním. Pochopitelně bude i nadále nepovolaná činnost trestná.

Povinná písemná forma pojistné smlouvy s dobou trvání nejméně jeden rok zůstala nezměněna. Pro ostatní právní úkony týkající se pojištění je tato forma povinná pouze v případech, kdy tak bylo ujednáno. Výjimka je pouze u požadavků pojistníka na sdělení významných pro plnění pojistitele. Je-li požadavek proveden písemnou formou, je pojistitel povinen sdělit údaje bez zbytečného odkladu též v písemné formě. Avšak pokud by se jednalo o opakované, nebo nepatrně obměněné dotazy ve stejné záležitosti, tak zde tuto povinnost pojistitel nemá.

Další zásadní změnou je vyjmutí informačních povinností pojistitele vůči zájemci o pojištění a pojistníkovi stanovených komunitárním právem z úpravy pojistné smlouvy. Občanský zákoník počítá s jeho přenesením do zákona o pojišťovnictví.

Nejvýznamnější změnou je zavedení úpravy institutu pojistného zájmu (§2765–2771). Definuje pojistný zájem jako oprávněnou potřebu ochrany před následky pojistné události. Tento institut se již v minulosti objevoval v rakouském zákoně č. 501/1917 ř.z. V zahraničních právních úpravách tento pojem obvykle blíže nevymezují, vycházejí z toho, že jeho obsah je znám a proto vymezení pojmů není úkonem právního předpisu. Pojistník

má zájem na vlastním životě a zdraví, právní domněnkou je, že má tento zájem na životě a zdraví jiné osoby, s kterou je v příbuzenském vztahu, nebo má prospěch z pokračování jejího života. Zájem má také na vlastním majetku, na jeho zachování, nebo zvětšení. Právní domněnkou je, že má zájem i o majetek jiné osoby, pokud hrozí majetková újma bez existence a uchování jeho majetku. Chybí-li pojistný zájem od počátku a pojistitel o tom při uzavření pojistné smlouvy věděl nebo musel vědět, je smlouva neplatná.⁹⁸ „*U pojištění majetku nemusí být pojistný zájem dán v době uzavření smlouvy, ale důvodně lze očekávat jeho pozdější vznik (§2763).*“⁹⁹ V tomto případě není pojistná smlouva neplatná, ale pokud pojistný zájem nevznikne, nemusí pojistník platit pojistné. Pojistiteli bude náležet právo na přiměřenou odměnu, ale jen pokud tak bylo ujednáno. Známe i případy zániku pojistného zájmu po uzavření pojistné smlouvy, zde pojištění zanikne v okamžiku zániku pojistného zájmu, pojistiteli náleží pojistné až do doby, kdy se o zániku pojistného zájmu dozvěděl.

Paragraf 2769 zakazuje pojistiteli použít při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění národnost, rasový či etnický původ, těhotenství, mateřství nebo jiné hledisko odporující rovnému zacházení.

Co se týče institutu promlčení, pojištění se věnuje §626, který stanovuje že „*U práva na pojistné plnění počine promlčecí lhůta běžet za jeden rok od pojistné události.*“¹⁰⁰ Dále pak §635, podle něj se v životním pojištění právo na pojistné plnění promlčí za deset let a v pojištění odpovědnosti nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje.

U povinných pojištění nový občanský zákoník připouští použití obecné úpravy umožňující pojistiteli odstoupit od smlouvy nebo vypovědět pojištění jen tehdy, pokud tak stanovuje zákon, kterým se ukládá povinnost pojištění. Pokud tyto zákony nic takového neobsahují, bude odstoupení nebo výpověď takové

⁹⁸ §2764, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹⁹ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 4-7.

¹⁰⁰ §626 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

smlouvy ze strany pojistitele vyloučena. Smluvní strany si však mohou ujednat pro tyto případy zvláštní postih.

„Novinkou je ustanovení §2783 odst. 2, které v případě splatnosti běžného pojistného, kdy nebylo ujednáno pojistné období, za ujednané pojistné období považuje období jednoho roku.“¹⁰¹

Nově je dána pojistiteli možnost odečíst si od pojistného plnění splatné pohledávky pojistného nebo jiné pohledávky z pojištění. Nemůže tak ale učinit u povinného pojištění.

Povinnost pojistníka a pojištěného pravdivě odpovědět na všechny písemné dotazy pojistitele při sjednávání pojištění se v novém občanském zákoníku omezuje pouze na dotazy, které mohou mít význam pro sjednávání pojištění. Pojistník i pojistitel mají povinnost k pravdivému sdělení. Novou povinností je pro pojistitele upozornit pojistníka na nesrovnalosti mezi jeho požadavky na pojištění a nabízeným pojištěním. Pojistitel tak samozřejmě učiní jen, je-li nutné, aby o těchto nesrovnalostech pojistník věděl.

Změna okolností, které vedou ke zvýšení pojistného rizika je možná jen, pokud se jedná o okolnosti uvedené v pojistné smlouvě nebo na které se pojistitel dotazoval při sjednávání pojištění a to pouze za předpokladu, že se změnily tak podstatně, že se tím zvýší pravděpodobnost vzniku pojistné události. *„Pojistiteli je dáno právo změny pojistného, které může využít do jednoho měsíce ode dne oznámení změny, nebo pojištění vypovědět s osmidenní výpovědní lhůtou, pokud by za změněných podmínek pojištění neuzavřel.“¹⁰²* Pokud pojistník nesouhlasí se zvýšením pojistného, může do dvou měsíců ode dne obdržení nesouhlasu se stejnou výpovědní lhůtou pojistitel pojištění vypovědět, ale jen pokud na tuto možnost v návrhu na změnu pojistného upozornil. Poruší-li pojistník nebo pojištěný tuto oznamovací povinnost, vznikne pojistiteli právo pojištění vypovědět bez výpovědní lhůty a to do dvou měsíců ode dne, kdy se o této změně dozvěděl.

¹⁰¹ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 4-7.

¹⁰² ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část II. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 2, s.6-9.

Nově se v zákoníku rozšiřuje možnost pro zánik pojištění. A to právem pojistníka vypovědět pojištění v případě, že pojistitel porušil při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění zásadu rovného zacházení.

Z hlediska systematiky je v novém občanském zákoníku úprava pojištění osob předřazena úpravě pojištění věci a jiného majetku. Podle autorů je tomu tak, neboť život a zdraví člověka jsou hodnotami významnějšími než majetek. Nově u skupinového pojištění musí být v pojistné smlouvě ujednán i způsob, jak se členové pojištěné skupiny určí. *„Novinkou v pojištění osob je ustanovení týkající se ujednání o neodvolatelnosti určení manžela pojistníka jako obmyšleného. Jeho účinky zanikají rozvodem manželství nebo prohlášením manželství za neplatné.“*¹⁰³ V případě, že byl obmyšleným určen předek nebo potomek pojistníka, zde účinky tohoto ujednání zanikají osvojením obmyšleného nebo pojistníka, platí to i pro případ, kdy byl takto pojištěným určen pojistníkům osvojenec nebo osvojitel za případu že osvojení bylo zrušeno. Co se týče životního pojištění, tak ze zákona o pojistné smlouvě nebylo převzato ustanovení §54 odst. 3, které zakazovalo sjednat pojištění pro případ smrti dítěte do tří let jeho věku, pro případ potratu, nebo narození mrtvého dítěte. Podle důvodové zprávy bylo od tohoto ustanovení upuštěno z důvodu, že obdobný zákaz není v historickém a mezinárodním srovnání obvyklý a také poukazuje na paradox vzniklý v zákoně o pojistné smlouvě, neboť v ní bylo toto zakázáno jen v případě životního pojištění, ale nevylučovalo se u pojištění úrazového.

Pojištění majetku upravují §2848-2855. Ke změně dochází u nálezů pojištěné věci. *„současná právní úprava vychází z toho, že je-li pojištěná věc po pojistné události a vyplacení pojistného plnění opět nalezena, nabývá k ní pojistitel vlastnické právo ex lege a musí nalezený pojištěný majetek převzít, pokud nebylo ve smlouvě*

¹⁰³ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část II. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 2, s.6-9.

*ujednáno jinak.*¹⁰⁴ V novém občanském zákoníku se však toto pravidlo mění a to tak, že nálezem pojištěné věci vlastnické právo na pojistitele nepřechází, pokud nebylo ujednáno jinak. Pojistiteli je tak dáno právo na vrácení toho, co na pojistném plnění poskytl, snížené o náklady účelně vynaložené na odstranění závad mezitím vzniklých. Do zákona bylo doplněno zvláštní ustanovení - §2855 týkající se pojištění lidského těla a jeho části. Bylo přidáno proto, neboť podle nového občanského zákoníku není věcí v právním smyslu nejen člověk, ale ani jeho mrtvé tělo, ani části lidského těla, i když byly od těla odděleny. Pro pojištění složek z mrtvého těla, nebo jeho oddělené části tak budou platit obdobná ustanovení, jako o pojištění majetku.

U pojištění odpovědnosti za škodu došlo k výrazné změně uvedené v paragrafech 2927-2932, tato změna se týká škody z provozu dopravních prostředků. Oproti současné úpravě se nerozlišuje u škody vyvolané zvláštní povahou vozu, zda se jedná o dopravní prostředek motorový či bezmotorový, tím se klade důraz na zvláštní povahu provozu dopravního prostředku více než na samostatnou povahu dopravního prostředku.¹⁰⁵

Podle přechodných ustanovení se novým občanským zákoníkem budou řídit práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti, tedy od 1. 1. 2014. Nastane zde tedy situace, že právní úprava pojistné smlouvy bude podléhat úpravě ve třech právních předpisech a to podle toho, k jakému datu byla pojistná smlouva sjednána. Pojistné smlouvy sjednané do 31. 12. 2004 se budou řídit zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, smlouvy uzavřené od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2013 se řídí zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. A smlouvy sjednané od 1. 1. 2014 budou podléhat úpravě podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁰⁴ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část II. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 2, s.6-9.

¹⁰⁵ ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část II. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 2, s.6-9.

5.1 Příprava novely zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích

Již v roce 2008 začalo Ministerstvo financí spatřovat na poli pojišťovacích zprostředkovatelů velký zmatek a ne zcela dobře definované povinnosti. Proto byla po diskuzích mezi regulátorem (Ministerstvi financí) a orgánem dohledu (Česká národní banka) se zástupci všech zájmových skupin na finančním trhu (finanční instituce, poskytovatelé a zprostředkovatelé finančních služeb, spotřebitel) zřízena pracovní skupina pro distribuci při Ministerstvu financí. Po více než dvou letech byl vládě předložen návrh zákona. „*Oporou pro navrhovaná opatření poskytují také relevantní legislativní aktivity Evropské komise představované především připravovanou revizí směrnice o zprostředkování pojištění (IMD2) a regulací v oblasti tzv. balíčkových retailových investičních produktů (PRIPs).*“¹⁰⁶ Vláda návrh zákona v listopadu 2012 schválila. Nyní musí novelu zákona schválit Parlament České republiky. Aktuálně se čeká na projednání návrhu v rozpočtovém výboru Poslanecké sněmovny, aby návrh mohl postoupit do 2. čtení.¹⁰⁷

Hlavním záměrem novely zákona je zvýšit ochranu spotřebitele, zefektivnit dohled nad činností distributorů a sjednotit regulatorní požadavky na interní (zaměstnanecký) a externí (zprostředkovatelský) způsob distribuce.

Novela zákona se zaměřuje hlavně na tři skupiny změn. Změní se kategorie pojišťovacích zprostředkovatelů, požadavky na jejich odbornou způsobilost a pravidla jednání se zákazníkem. Nyní existuje pět kategorií pojišťovacích zprostředkovatelů, novela počítá jen se dvěma a to samostatní zprostředkovatelé a vázaní zástupci. Toto předkladatelé návrhu odůvodňují tím, že v současné době je u nás více než sto tisíc zprostředkovatelů, to naznačuje, že nyní může být zprostředkovatelem skoro každý. A existuje u nás

¹⁰⁶ URBANEC, Jan. Novela zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích posílí ochranu spotřebitele. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 3.

¹⁰⁷ Sněmovní tisk 853: Novela z. o pojišťovacích zprostředkovatelích - EU. *Poslanecká sěmovna Parlamentu České republiky* [online]. 2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=853&snzp=1>

mnoho takových, kteří jsou registrovaní, ale fakticky tuto činnost nevykonávají. Proto chtějí registrační povinnost přenést částečně jak na zprostředkovatele, tak na pojišťovny a tím by se měl počet těch, co činnost nevykonávají snížit. Důsledkem bude, že Česká národní banka bude moci svůj dohled vykonávat efektivně, což při stávajícím počtu není možné.¹⁰⁸ Další významnou změnou bude, že zákon bude jasně definovat pravidla jednání se zákazníkem. Bude jasně definovat informace a způsob jejich prezentování, na které má zákazník při sjednání pojištění právo. Působnost těchto ustanovení bude rozšířena i na pojišťovny. Zvýšení požadavků na odbornou způsobilost zprostředkovatelů bude dosaženo tak, že budou skládat odbornou zkoušku u soukromých institucí, které bude na tuto činnost akreditovat Česká národní banka. Budou muset prokázat odbornou způsobilost, nezbytnou pro nabízení a zprostředkování pojištění nebo zajištění. To bude prokazovat již zmíněná odborná zkouška. Dále budou muset prokázat i všeobecné znalosti, zde bude měřítkem maturitní vysvědčení nebo doklad o dosažení vyššího vzdělání.

Na novelu zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích je mnoho rozporuplných názorů. Hlavně z řad zprostředkovatelů a pojišťoven. Nelíbí se jim hlavně odstoupení od pěti kategorií pojišťovacích zprostředkovatelů. Stejně jako předkladatelé návrhu zákona vidí i oni problém v množství registrovaných zprostředkovatelů, kteří činnost fakticky nevykonávají, je to dáno i tím, že jedna osoba může být registrována několikrát. Ale jako způsob řešení by spíše viděli, zakázat u některých zprostředkovatelů možnost souběhu registrací. *„Například je nelogické, že osoba registrovaná jako výhradní pojišťovací agent se může registrovat i v jiném postavení a v tom pak zprostředkovávat další produkty.“*¹⁰⁹ A další příklad je u vázaného pojišťovacího zprostředkovatele pro dvě či více pojišťoven (nesmí pro ně zprostředkovávat konkurenční

¹⁰⁸ O pojištění. *Vláda schválila novelu zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích* [online]. 2012 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.opojisteni.cz/ekonomika/dohled-nad-pojistnym-trhem/vlada-schvalila-novelu-zakona-o-pojistovacich-zprostredkovatelich/>

¹⁰⁹ VOLFOVÁ, Eva. Novela není zdařilá, klientovi prospěch nepřinese, oponují pojišťovny. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 3, s. 6-9.

produkty), který se ovšem může zároveň registrovat i jako podřízený pojišťovací zprostředkovatel a díky tomu zprostředkovávat pro tytéž pojišťovny konkurenční produkty. Další problém vidí u provozování dohledu ČNB. Podle nich měla novela rozšířit nástroje dohledu a ne pouze rozšířit možnosti správních deliktů a zvýšení pokut za ně.¹¹⁰ A také poukazují na nevhodnost doby, ve které má novela nabýt účinnosti. Neboť účinnost by měla nastat 1. 1. 2014, tedy ve stejné době jako zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a také novela zákona o pojišťovnictví, již má být implementována směrnice Solvency II., a pojišťovny tak budou muset věnovat aplikaci norem enormní úsilí a náklady.¹¹¹

5.2 Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců

Dne 31. 1. 2005 předložil ministr práce a sociálních věcí vládě k projednání návrh zákona o úrazovém pojištění. Návrh byl založen na principu pojištění zaměstnance, ale pojistníkem bude zaměstnavatel. *„Nejde tedy o pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu jako v současném systému, ale o sociální pojištění, kde pojistnou událost a náhradu škody nahrazuje sociální událost a sociální dávka, která je hodnotově nižší.“*¹¹² Návrh nebyl sociálním systémem ani pojištěním odpovědnosti. Zásadní připomínky legislativní rady vlády a jejich komisí nebyli z důvodu časové tísně vzaty do úvahy při konečné úpravě návrhu zákona. Zákon byl v mezním možném termínu v parlamentu schválen ovšem v podobě, která nenasvědčovala tomu, že by v praxi mohl fungovat. To ukázala i provedená analýza schváleného zákona, kterou nový ministr práce a sociálních věcí svěřil příslušným útvarům ministerstva. Vystalo 130 připomínek k zákonu o 99 paragrafech, což bylo hlavní příčinou odkladu účinnosti zákona. *„Druhým důvodem byla nepřipravenost České správy sociálního zabezpečení*

¹¹⁰ VOLFOVÁ, Eva. Novela není zdařilá, klientovi prospěch nepřinese, oponují pojišťovny. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 3, s. 6-9.

¹¹¹ HLAVÁČKOVÁ, Zuzana. Opět nepovedená novela!. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 8-9.

¹¹² TISKOVÁ ZPRÁVA ČAP. Stanovisko ČAP k návrhu zákona o úrazovém pojištění. *Pojistný obzor*. 2005, roč. 82, č. 4, s. 6.

k převzetí agendy pojištění pracovních úrazů. Realizovaly se totiž změny v nemocenském i důchodovém pojištění a ČSSZ se potýkala s manažerskou nedostatečností.“¹¹³ První odložení účinnosti však nestačilo, za dobu odkladu se nepodařilo změnit podmínky pro realizaci, jak na straně České správy sociálního zabezpečení, tak na straně Ministerstva práce a sociálních věcí, které nezpracovalo potřebnou věcnou novelu. Došlo tedy k druhé technické novele, která účinnost zákona opět odložila. V období pěti let, které od přijetí zákona uběhly, došlo k četným legislativním změnám, které se přímo nebo nepřímo vztahují k obsahu tohoto zákona. To mělo za následek další důvod k novelizaci. Novela přináší 191 změnových bodů, což znamená, že je cca 1/6 paragrafu zůstala nezměněna. Nejedná se pouze o změny formální, některé ustanovení přinášejí zcela odlišnou úpravu, některá se úplně odstranila, jiná naprosto změnila.¹¹⁴

Tento zákon měl zcela změnit odškodňování zaměstnanců za pracovní úrazy a nemoci z povolání. Zákonné úrazové pojištění v současné době zaměstnavatelé sjednávají s pojišťovnou Kooperativou (u dřívějších smluv mají sjednáno s Českou pojišťovnou). Podle plánu mělo toto pojištění přejít na Českou správu sociálního zabezpečení jako pojistné z odvodů z mezd. Zaměstnanci poškození pracovním úrazem nebo nemocí z povolání by namísto náhrady dostávali rentu.

Zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců, však účinnosti nenabyl. Naposled byla stanovena účinnost zákona na 1. 1. 2013. Vláda na jaře roku 2012 rozhodla, že léta odkládaný zákon o úrazovém pojištění dále upravovat nebude. Předpokládalo se jeho zrušení. K tomu ale nakonec nedošlo a zákon bude opět přepracován s odkladem účinnosti na 1. 1. 2015.¹¹⁵ Při přípravě novely zákona bude vláda vycházet ze současného principu komerčního pojištění,

¹¹³ NOVOTNÝ, Jiří. Úrazové pojištění zaměstnanců: Novela přináší řadu otázek. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 4, s. 12-14

¹¹⁴ NOVOTNÝ, Jiří. Úrazové pojištění zaměstnanců: Novela přináší řadu otázek. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 4, s. 12-14

¹¹⁵ Odložení zákona o úrazovém pojištění. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2013 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/legislativa/odlozeni-zakona-o-urazovem-pojistenim.htm>

ovšem systém náhrad za škody a pojištění odpovědnosti zaměstnavatelů se otevře i komerčním pojišťovnám. Tedy nejen Kooperativě a České pojišťovně jako doposud, ale i všem ostatním. Novinkou mají být bonusy a malusy.¹¹⁶

Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání je nyní obsaženo v zákoníku práce, a to v přechodných ustanoveních. Je tomu tak proto, že v době, kdy se připravoval nový zákoník práce, účinnosti nabyl 1. 1. 2007, byl současně připravován i tento zákon o úrazovém pojištění zaměstnanců, jenž měl účinnost nabýt rovněž k tomu datu, ale jak jsme se z výše uvedeného dozvěděli, to se doposud nestalo.

Můj názor na toto pojištění je takový, že jde o hodně rozporuplný právní předpis, který ještě způsobí hodně debat, sama jsem zvědavá, zda účinnosti vůbec někdy nabude. Myslím si, že pro pojišťovny by toto pojištění představovalo velké riziko, tím pádem by nejspíš museli zdražit pojištění. Také by asi museli usilovat o tvorbu velkých rezerv, které by měli případně jistit jejich ztráty.

¹¹⁶ *Podnikatel* [online]. 2012 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/>

6 Závěr

Pojišťovnictví je obor, který nám vlastně velmi usnadňuje život. Rozhodně bych každému člověku doporučila, aby si k pojišťovnictví našel kladný vztah. Protože dobře uzavřené pojištění nám může velmi pomoci v hodně nepříjemných životních situacích. Vždyť kdo vám například v případě požáru vašeho domu zaplatí novou střechu? Ano právě zde můžeme odpovědět- kvalitně uzavřené pojištění nemovitosti. A takovýchto příkladů, kdy nám pojištění opravdu pomůže, bych mohla vyjmenovat nespočet.

Pojišťovnictví je velmi zajímavým, ovšem i složitým oborem, který se neustále vyvíjí. Je tomu tak i z důvodu, že lidé jsou postupem doby stále náročnější a tím se zvyšují i nároky na pojištění. Neustále se rozšiřují možnosti pojištění a narůstají rizika, která je potřeba krýt. Je to velký posun od dob, kdy se pojištění začalo vyvíjet. Tehdy bylo jeho hlavním cílem pomoci v nouzi, dnes se stále více uzavírá i díky své výhodnosti, kterou pro nás představuje. S vývojem pojištění samozřejmě souvisí i větší důraz na profesionalitu subjektů, které se v pojišťovnictví objevují. Proto se pojišťovnictví a konkrétně jeho právní úprava bude stále měnit a přizpůsobovat aktuálním potřebám.

Práce je z velké části zaměřena na právní úpravu pojišťovnictví. Sama jsem se při jejím zpracování přesvědčila, že právní úprava tohoto oboru je velmi složitá. Není tomu tak jen díky její roztržitosti do několika zákonů, ale i mnoha novelizacím, kterými někdy i ve velmi krátké době prošly. Nevýhodou podle mne je, že roztržitost právní úpravy do několika zákonů, způsobuje značnou nepřehlednost a složitou orientaci v tomto oboru. Ale na druhé straně bych chtěla poznamenat, že zpracování některých zákonů je podle mne velmi kvalitní a vyrovnává se i zahraničním úpravám. Myslím, že je tomu tak například u zákona o pojistné smlouvě, který je velmi kvalitně zpracován. Důkazem je i to, že tento zákon byl přejet do zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, bez zásadních věcných změn, většinou se jednalo jen o změny systematické a stylistické, díky kterým se přizpůsobil koncepci nového občanského zákoníku.

Návrat k začlenění úpravy pojistné smlouvy zpět do občanského zákoníku považuji za velmi zdařilý. Jedná se o institut soukromoprávní, proto je podle mě na místě, aby byl upraven v tomto kodexu.

Díky novému občanskému zákoníku se změní současná právní úprava v oboru pojišťovnictví. Konkrétně tím, že zákon o pojistné smlouvě s jeho účinností zanikne a problematika pojistné smlouvy bude řešena pouze v občanském zákoníku. Ovšem tím zákon o pojistné smlouvě neztratí svůj význam, jelikož pojistné smlouvy sjednané do 31. 12. 2013 se i nadále budou řídit tímto zákonem. Nastane tedy situace, kterou již známe z doby zavedení zákona o pojistné smlouvě, kdy stejným způsobem i na dále po její účinnosti platí zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník na pojistné smlouvy uzavřené podle tohoto zákona do 31. 12. 2004. Bude se tedy jednat o posuzování úpravy pojistné smlouvy podle třech právních předpisů s rozhodujícím kritériem, kterým je okamžik sjednání smlouvy.

Při zpracování této diplomové práce jsem se seznámila s mnoha zajímavými odbornými publikacemi. Získala jsem mnoho nových poznatků a užitečných informací, které mi v budoucnu velmi pomohou. Nejen proto, že hodlám v oboru pojišťovnictví pracovat, ale i jako běžnému občanovi, který je součástí tohoto odvětví, díky různým formám pojištění.

Cizojazyčné resumé

The focus of my thesis is insurance studies, a discipline of great importance to everyone. We encounter insurance throughout our whole lives. More specifically, the thesis' topic is the Development of Legal Regulations to Insurance Systems since the creation of the Czech Republic. The aim of the study is to describe the development of legal customization in the Czech environment, to acquaint the reader with significant milestones and legal regulations in this domain.

The first chapters of this study fletch out basic information about insurance studies and insurance itself, its structuring, and the basic forms of insurance in the Czech Republic. The third chapter looks at the development of insurance studies in a broader, world-wide context, its origins and forms. The focus of the remaining subheadings of this part is the historical development of legal regulations of insurance studies in the Czech environment. These two chapters are intended as tangential material which furthers our comprehension of and inducts us to the main problem which the study deals with.

The fourth chapter acquaints us with the chronological development of legal regulations in the Czech Republic since 1993. The most important directives are dealt with in more detail under subheadings. The fifth chapter looks ahead and focuses on impending legal regulations which will take effect in 2014. This has to do with the new civil code, which will in a radical way alter legal regulations in this discipline. This part of the work will look at the forthcoming amendment of law no. 38/2004 Coll., relating to insurance mediators and assessors. The chapter also examines the controversial law about accident insurance for employees.

Použitá literatura

Knižní:

BOHMAN, Ludvík a Magdalena WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s, 161. ISBN 978-80-7201-755-3.

BÖHM, Arnošt. *Ekonomika a řízení pojišťoven v podmínkách pro vstup České republiky do Evropské unie: Vybrané aspekty*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 120. ISBN 80-7357-020-3.

BUŠTA, Pavel a Vladimír PŘIKRYL. *Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla s komentářem a souvisejícími předpisy*. 4. aktualizované vydání. Praha: Venice Music Production, 2010. ISBN 978-80-902948-9-9.

ČEJKOVÁ, Viktoria a Svatopluk NEČAS. *Pojistný trh: distanční studijní opora*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2005. ISBN 80-210-3661-3.

DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Vydání II. Praha: Ekopress, s.r.o., 2005. ISBN 80-86119-92-0.

HRADEC, Milan, Václav KŘIVOHLÁVEK a Jana ZÁRYBNICKÁ. *Pojištění a pojišťovnictví*. Praha: EUPRES, 2005. ISBN 80-86754-48-0.

KARFÍKOVÁ, Marie, Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo*. Vydání první. Praha: Leges s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87212-45-5.

MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Pojišťovnictví - teorie a praxe*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2006. ISBN 80-86929-19-1.

MARTINOVIČOVÁ, Dana. *Pojišťovnictví*. Vydání první. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-214-3963-4.

MARVAN, Miroslav. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 1. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989.

MARVAN, Miroslav a Josef CHALUPECKÝ. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 2. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu (1918-1945)*. Bratislava: ALFA KONTI spol. s r.o., 1993. ISBN 80-88739-01-2.

MARVAN, Miroslav a Josef CHALUPECKÝ. *Dějiny pojišťovnictví v Československu: 3. díl - Dějiny pojišťovnictví v Československu (1945-1992)*. Praha: Česká pojišťovna a.s., 1997.

ŘEZÁČ, František. *Pojišťovnictví*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-214-4242-9.

SCHELLE, Karel a Milan HRADEC. *Historie právní úpravy pojišťovnictví*. Vydání první. Praha: EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006. ISBN 80-86861-52-X.

SPIRIT, Michal. *Pojistné právo*. Vydání první. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. ISBN 80-2245-0109-0.

ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7418-061-3.

ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠUCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění*. 2. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 107. ISBN 978-80-7201-838-3.

Časopisecká:

ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část I. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 4-7.

ČECHOVÁ, Jana a Vladimír PŘIKRYL. Nový občanský zákoník: Zásadní změny v právní úpravě pojistné smlouvy - část II. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 2, s. 6-9.

HLAVÁČKOVÁ, Zuzana. Opět nepovedená novela!. *Pojistný obzor*. 2012, roč. 89, č. 1, s. 8-9.

MESRŠMÍD, Jaroslav. Pravidla pro pojišťovací zprostředkovatele. *Pojistný obzor*. 2004, roč. 71, č. 6, s. 5-7.

MESRŠMÍD, Jaroslav. Ohlédnutí za zákonem o pojišťovnictví. *Pojistný obzor*. 2009, roč. 86, č. 4, s. 11.

MESRŠMÍD, Jaroslav. Zákon o pojišťovnictví schválen. *Pojistný obzor*. 2009, roč. 86, č. 3, s. 12.

MESRŠMÍD, Jaroslav. K novele zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. *Pojistný obzor*. 2008, roč. 85, č. 2, s. 6.

NOVOTNÝ, Jiří. Úrazové pojištění zaměstnanců: Novela přináší řadu otázek. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 4, s. 12-14

ŠTÁSTKOVÁ, Monika. Prováděcí vyhlášky k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. *Pojistný obzor*. 2009, roč. 86, č. 4.

TISKOVÁ ZPRÁVA ČAP. Stanovisko ČAP k návrhu zákona o úrazovém pojištění. *Pojistný obzor*. 2005, roč. 82, č. 4, s. 6.

URBANEC, Jan. Novela zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích posílí ochranu spotřebitele. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 3.

VOLFOVÁ, Eva. Novela není zdařilá, klientovi prospěch nepřinese, oponují pojišťovny. *Pojistný obzor*. 2011, roč. 88, č. 3, s. 6-9.

Právní předpisy:

Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě

Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Ostatní:

www.cap.cz

www.ckp.cz

www.cssz.cz

www.mesec.cz

www.mpsv.cz

www.obcanskazakonik.justice.cz

www.opojisteni.cz

www.podnikatel.cz

www.psp.cz